Ч. 103. (274). Львів, субота, дня 22. цвітня 1916. Рік II.

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО

політична, економічно-суспільна й літературна газета.

Ціна примірника 14 сот.
На провінції 16 сот.
В занятих територіях 4 коп.

Виходить що дня рано кромі понеділка

Умови передплати у Львові:

На рік	18·— К
„ півроку	9·— „
„ чвертьроку	5·— „
„ місяць	1·80 „

В краю і державі:

На рік	24·— К.
„ півроку	12·— „
„ чвертьроку	6·— „
„ місяць	2·40 „

За границею:

В Німеччині	28 мар.
В Америці	8 дол.
В инших державах	40 фр.

Рекламації вільні від почтової оплати. Рукописі приймають ся лише оплачені, а звертають ся тільки важнійші і застережені. — „Українське Слово“ продають всі бюра по цілім краю.

Адреса редакції, адміністрації й експедиції: ЛЬВІВ, ул. Руська 3

Ціна оголошень.

За оголошеня числимо за однош пальтову стрічку або її місце 40 сот. Надіслане 1 К. за стрічку, а в оповістках 60 сот., в редакційній части 1 К. Повідомленя про вінчаня, заручини і т. д. 1·50 К. за стрічку, найменше 4 К. Дрібні оголошеня за слово 6 сот., найменше 60 сот. Слова товстим або розстріленим друком числимо подвійно. Сталі оголошеня за окремою умовою. — За зміну адресе плату ... 50 сот.

Христос воскрес!

Распни, распни Його! — ревіла темна, озвірена товпа.

Тому й повели Його на Голгофту.

І Той, що був самою святостю, вічною правдою, безконечною любовю — повис на хресті...

Зложили Його у холодний гріб, привалили скалою, поставили сторожу, щоби ученики не прийшли і не викрали Його тіла.

Думали, що вбили правду, що стерли любов з лиця землі.

А третьої днини камінь відвалив ся, ясність повстала з гробу і —

Христос воскрес!

*

І Тебе гонили та били — український народе! І Ти верстав свій шлях на Голгофту. І Ти кервавив ноги на придорожнім каміню, і Ти падав знеможений під ваготою болю!

І Ти мав своїх Пилатів, свойого Юду, своїх слабодушних Петрів і невірних Томів...

І проти Тебе ставали ложні свідки і на Тебе йшли ложні доноси.

І за Тобою ревіла товпа: Распни, распни його!

Та гряде і для Тобе день воскресеня!

Розірвеш вікові пута, які на Тебе наложили. Розбіжуть ся вороги твої „яко біси от лиця люблящих Господа“ і щезнуть „яко изщезает дим“.

Для Тебе Христос воскрес!

Летить та величня пісня по широкій Україні, летить понад тихі оповиті зеленю замаєні села, понад сумуючі пожарища, понад поля й ліси, понад тихі сільські кладбища, понад самітні забуті могили.

Христос воскрес!

І ми витаємо Тебе Мати-Україно тим кличем безсмертної побіди, тим символом довічнього житя.

І христосуємо ся зі всім українським народом.

До всіх синів України по обох боках боєвої лінії, і до тих, за далеким морем і до тих, що загнані в сибірські тюрми кличемо: Христос воскрес!

На кервавому, терниями встеленому шляху до красшої долі здоровимо тебе великий український народе!

Хай тайна Господнього Воскресеня наповнить Твою душу подихом нової віри.

Хай в те велике свято зродить ся в Тобі подих вічно тривалого житя і та незахитана віра, що воскресає ся з мертвих лиш силою непереможного права до житя, як до житя будить ся весна з зимових оковів, як — Христос воскрес!...

Христос на боєвищі.

Ішов сумний в плащі військовім,
Що весь червоний був від крови;
Схилив чоло в вінку терновім
І слухав гомону діброви.

Глянув кругом на людські тіла,
Що окервавлені лежали;
Душа з них в небо улетіла,
Вони вже більше не страдали.

І ворог разом і неворог
Спочали дружно у спокою;
Осів на ранах дим і порох;
Замовкло пекло — вже по бою...

Підняв Христос пробиту руку,
Знамя хреста кладе над тими,
Що вже пройшли крізь смерть і муку
І впокоїли-сь зі святими.

Ні дружних кличів, ні ворожих,
Кругом тиша, всі помирили-сь...
З очей премилосерних Божих
Пречисті сльози покотились.

„Прийдіть до мене всі страждучі,
„Закувані в страшнім оружу,
„Всі рани згою я пекучі,
„Всіх вас прихорну, роз'оружу“...

* * *

Ішов сумний в плащі військовім,
Що весь червоний був від крови...
З блідим чолом в вінку терновім
Ішов Творець мира і любови.

о. Іван Заверуха.

НАТАЛІЯ З ОЗАРКЕВИЧІВ КОБРИНСЬКА.

Свічка горить...

Велике, блискуче сонце сходило з небосклону і кидало довгі, ясні, пращальні лучі своїй вірній любці і щирій товаришці землі.

Одягнене в стеричні фіолети облаків мінилось блискучими тонами найкрасших красок, а щаслива його любка уся ясніла промінним світлом його пишної, королівської пурпури.

Відходило з проволоком, озираючись поза себе і послідне кидало розпаленим оком любови на ясні води та темні бори, спинялось по шпилях дерев, високих будівель і веж що будьтоби досягали легких золотолистих облаків.

Пращалось з жалем, приневолене незмінним законом конечности.

Послідні лучі, послідні погляди — послідні поцілуї.

Відійшло.

А з ним згасло світло, радість і тепло землі. Уся похолоніла, обвинулась темним, жалібним серпанком мрачного смутку і туги.

З другого боку висував ся в німім маєстаті місяць, якби скаменілий в болю. Не зважав ні на звізди що іскрились в округ него, ні на білі облаки, що сунулись низом зачвно, тихо, як бездушні потуги природи, гордий, холодний, срібристо-блідий, якби переражений сумно дивив ся на бідну землицю, на її людський муравельник і людську судьбу.

Із отвертого вікна гарного, партерового домика у малім місточку розливались смичкові тони скрипки з акомпанїяментом фортепяну. Грали увертуру до „Вільгельма Телля“.

Він молодий, високий, чорнявий, сильно держав скрипку в білих руках і натискав струни довгими пальцями.

Вона як розцвила весною цвітка сиділа при фортепяні і похолонювала усею душею кождий тон, кождий нюанс скрипки могутньої композиції — повної гармонії, барви і ритму.

Тихі, мольові тонації повні смутку, немочі, безсильної розпуки, переходили і змінялись в тверді, мужеські, енергічні звуки, щораз блищі, голоснійші.

Ще кілька сильних, довгих акордів відповідних настроєви цілої композиції і конець великої події, великої сили і напруженя волі.

Чудово! — прошептала вона в захопленю, відриваючи руки від клявіятури.

Мов бачить ся мальовничі могутні альпейські гори, чуєть ся воєнного, грізного духа, скрегіт збруї — мужеську силу, відвагу і тихі зворушеня серця.

Так відчувати і підхоплювати може лиш правдивий артист.

— — — — — — — — — — —

Якийсь незвичайний рух на улици перервав їх захват і звернув увагу. Вони мимовільно зблизились обоє до вікна.

Першою їх думкою було, що може десь горить, але нігде не було видко луни. На противній стороні вулиці стояло кількох мущин і читали при ліхтарни розліплене на мури оповіщене.

Що там таке? — запитав він одного з переходячих, вихилившись через вікно. Якто, не знаєте? — Загальна мобілізація. Загальна мобілізація — повторив знов хтось з другої громадки переходячих. Загальна мобілізація — підхопив якийсь здавлений, жіночий голос.

Вони подивились на себе майже з переражeним, подивились очима людий, котрих несподівана, неожидана річ ввела в подив — річ котру не могли ні розібрати, ні зрозуміти.

По хвилї її взір упав на розложені ноти увертури; — скоро підійшла і нервним рухом замкнула клявіятуру. Те, що гарне в штуці, як-же болюче, сумне, переражаюче в житю.

Він також наблизив ся до фортепяну із якимсь зрезиґнованим спокоєм, вложив скрипку до футерала і відсунув якби казав: так і лишить ся.

Так і стало ся.

Лишилась не лиш скрипка, але і вона найдорожша його серцю дівчина.

Тяжкий біль і смуток пошиб серце дівчини. Якісь рухливі, ріжнородні образи виступали і крутились на понурім тлї смутку.

Світ видавав ся їй якоюсь дикою, несправедливою потворою, що карав невинних.

Ах, як страшно самітною почувалась вона. Всі свої, близькі стали далекими, чужими — все вокруг неї посумніло, злялось тяжким смутком. Цвітка сумно всміхалась, деревина сумно вітром похилялась.

УЛЯНА КРАВЧЕНКО.

З глибини.

Через Твоє із мертвих Воскресенє
Дай нам, о Христе,
Воскресенє духа!
Хай серце наше буде чисте,
Душа хай буде біла...
Дай Воскресенє діла
І Воскресенє духа!...

Дай нам о Христе, любов добра для чистої красоти-величности його....

Дай силу визволеня і спокус...

Дай силу без трівоги глядіти стежок на шпилї світляні... силу йти до правди... і здобутя її.

Дай загартованє в поломіни... відновленє в чергах проб... очищенє духа в огнях жертв...

Дай Воскресенє духа!

І через жертву нашого „я“ для добра загалу...

І через покоренє злих наклонів-навичок...

І через покоренє гордости самолюбія...

І через відорванє думок від терпінь, утрат і невгод наших...

І через терпеливість, достоїнство у днях переслїдуваня ворогами...

І через спокій в хвилинах небезпеки...

І через житє в жертві для святої цїли...

І через смерть в обороні правди... волї...

Дай нам о Христе, прискори нам ясний день побіди...

Хай з жертв посвяти викуєть ся будучність наша: царство спокою, любови і волї на землї...

Хай забудеть ся горе — що принесла боєва буря.

Хай настане житє по правдї...ясне житє душ розбуджених з трівожного сну...

Хай розбуджені душі ввійдуть на ясний шлях — що веде на шпилї правди...

Хай зрозуміють заповідь Твою — заповідь любови...

ПОС. О. ТИТ ВОЙНАРОВСЬКИЙ.

Земля за пролиту кров.

„В устах тужливий спів, в руках чепіги плуга.
Так бачу я його...“

Ось так перед недавними ще роками співав про наш нарід найбільший зі сучасних українських поетів, таким захопила той нарід воєнна буря, таким мабуть остане він ще й довгі роки після війни.

Бо мало хто приріс так серцем і думками до своєї землї, як український мужик і нераз:
„В столїтях нагнїту його лиш ратувала
Любов до рідних нив“.

Мобілїзаційний поклик застав наших людий „серед розораних скиб, чи буйного лану, застав при роботї коло землї“.

З думкою про незжаті лани йшов український мужик під кріс; йшов на стрічу з ворогом і клав своє житє за цїсаря, державу, за свою рідну землю.

Міністер краєвої оборони Георгі — не тямлю вже з якої нагоди — висказав ся в парляментї 1909 р. про жовнярів української народности з найбільшим признанєм, при чім замітив, що вони приходять до війська так лихо відживлені, що після покликаня їх до служби де-який час треба мати зглядн при ставленю до них вимогів.

Наші війська на всїх полях, де рішала ся судьба Австрії, сповнили свій обовязок без застереженя, не зважаючи на ніякі жертви. В нинїшній війнї процентово лягло найбільше українських жовнїрів, найбільше їх окалїчіло, а найменше дістало ся в полон. А прецїнь попри ті великі жертви крови ми й матеріяльно найбільше потерпіли. Хоть ворог зайняв був майже цїлу Галичину, то все таки чимбільше на схід, тим глибше вбивав свої пазурі в наш рідний край.

Як наочно переконав ся я від Кракова на захід з днем 10. цвітня були засіви всї покінчені, від Кракова до Ряшева поступили засіви до 90 проц., від Ряшева до Ходорова 75 проц., а від Ходорова на схід обсіяно ледви до 40 проц. землї. Се найлучший доказ міри ограбленя краю з інвентарів. Тому нинї в Станиславівщині сїльське жіноцтво по 6—8 запрягає ся до плуга і оре — козацькими кіньми втоптані — вигони, оре в потї чола, щоб земля не зістала необсїяна.

Український нарід, хоть які ходили про нього неймовірні чутки дїйсно привіс найбільші жертви крови для оборони Австрії і своєї вітчини.

Про вдови і сироти по поляглих подбає українська суспільність о скільки лиш її спроможність. Та щоби зайнятись долею окалїчілих у війнї і дати їм спромогу прожитку і обезпеченя на старі літа, на се нас не стати.

Українське населенє зробило все можливе, для оборони держави перед наїздом, ба навіть більше, як було її обовязком, — подбати про окалїчілих у війнї є обовязком держави.

Держава доси не була в можности створити для нас услівя культурного розвитку, а тимсамим дати нам основу до економічного двигненя.

Тож за жертви зложені українським народом, повинна сповнити се наше мінїмальне жаданє — повинна і сповнять, а тодї ті традицією усвячені симпатії для династії і держави перейдуть в українськім народї в грядучі поколїня.

В XVI. і XVII. в. з рівним завзятєм боронили Українцї своєї вітчини і Королївства Польського перед наїздом Татар і Турків, а несповненє польскою державою того мінїмального обовязку подбати за воєнних калїк, викликало між обома народами дісонанси, які до нинїшного дня не дались полагодити.

Селянство наше східної Галичини має так роздрібнені господарства, а зарібки на двірських обшарах такі марні, що і в нормальний час — як се власти військові сконстатували — людність наша недостаточно відживляє ся, тимбільше тепер, коли ворог постановив собі особливо українське населенє зруйнувати і ограбити.

За почином держави завязалось товариство опіки над воєнними калїками, щоби їм дати з одної сторони спромогу зарібку відповідно до їх калїцтва як і подбати про достаточне для них удержанє.

В східній Галичині маємо по селах лиш одно і дво клясові школи, котрі не можуть дати ніякого опору в практичнім житю і наші окалїчілї у війнї не мають в наслїдок того ніяких даних, щоби могли собі придбати услівя істнованя в якім небудь иншім заводї крім рільництва. Значить їм судила доля: вернути до землї.

Які-небудь грошеві підмоги не зроблять з них активних пожиточних для суспільности горожан, вони на все остали-би для суспільности тягарем, певною категорією жебраків.

Є лиш одна розвязка для тої справи.

Придбати для них 5—6 моргів землї, дати їм варстат до працї, — се викличе у них найвисше вдоволенє, сим сповнять ся їх задушевні мрії; суспільність узискає продуктивних членів, а держава сповнить свій обовязок і здобуде вдячність у слїдуючих поколїнь українського населеня.

Д-Р ІВАН КРИПЯКЕВИЧ.

Січове військо і українська школа.

В часописях появив ся комунїкат „Бюра культурної помочи для українського населеня окупованих земель“ про щедру фондацію, яку оснували стрільцї Запасного Куріня У. С. С.: що місячно зобовязали ся складати по 600 К. на удержанє двох народних шкіл на Волині. Перша рата складок за март, вплинула вже до каси Бюра і навіть у більшій сумі, як субскрибовано, бо аж 790 К.

Такі жертви не траплять ся щоденно. В нашій незаможній суспільности цїнить ся кождий сотик. А як спеціяльно треба цїнити сї сотики, коли вони пливуть з бідної стрілецької кишенї! Так, більша часть сього поважного фонду, се сотикові дари які платять рядовики зі своїх невеликих поборів! Офіцирський корпус доповняє сю жертву своїми датками у відповідній мірі.

Дякувати за се стрільцям і славити їх не потрібуємо. Подякує їм за се колись сама волинська дітвора, що виросте на свідомих горожан-Українцїв. Будучність оцїнить, яке велике значінє мала ся стрілецька жертва, — одна з перших на нові наші школи.

Опіка над школами се один з традиційних обовязків Січового Війська, — одна з найгарнїйших картин історії Запорожської Січи. Наші молоді Стрільцї в сїм великім дїлї ідуть слїдами старої Січи: школа се була справа, про яку не забував ніякий щирий Запорожець, справа, якій служило Січове Військо і мечем і грошем.

Пригадаємо кілька прикладів з історії.

Перший, хто шкільну справу увів у козацьку програму, був гетьман Петро Конашевич

Залинула радість світа; щастє його яке пусте, без значіня слово.

Серце стискалось, повіки дрожали слїзми, та не вменшали смутку, не приносили полекші прибитому мечем серцю, як у Мадонни, що висїла в її кімнатї. Тож цїлий біль свого серця виливала перед тим образом, всї свої слези приносила їй в жертві разом зі свічкою що день і ніч горіла і просила, щоби вернув той, що забрав її серце, а з серцем і цїле її єство.

Чи побачимось ще колись — було його послїдне слово. Може справдї було воно послїдне — може справдї ніколи не побачать ся? Ні! ні — кричало щось в її нутрі. Він мусить, мусить вернути ся. Мати Божа охоронить його і назад приверне.

Але чому — чому доси нема від нього ніякої вістки?!

Вона сиділа годинами, вдивляючись сумним оком в дрожаче світелце. Перед її душею виринали якісь якби з далекої минувшости пляни, наміри, а серед них страшна мара, страшне питанє — що зробити, як собі порадити, як побороти прокляту дїйстність.

На мить вертала до неї давна енерґія і сила. Тодї розпитувала вона знакомих і незнакомих, що писали до своїх жовнїрів, де обертає ся полк, при котрім він служить. Але все надармо.

Часом попадали до її рук часописї. Розжареними очима шукала його в списї ранних і поляглих — сумна радість заливала її серце, бо страшно булоби його там знайти.

— — — — — — — — — — — —

З весною все ненадійно змінилось. Неприятельська армія посунулась як сїра, зимова хмара. Зацвили блакитні „кашкети“, а з ними і добра вістка прийшла до неї і довго ожиданє письмо. Однак скоро минула радість її.

На сердечні, довгі її письма, що слала одно за другим — розповідала про біль свого серця, про страчену і відзискану надію і про свічку що день і ніч горить... не мала ніякої відповіди.

Аж одної днини приходить до неї двох мущин. Один знакомий з міської мілїції, другий зовсїм чужий.

Чи ви називаєтесь Марта М. запитав незнакомий.

Так, то я — відповіла змішана.

А сї письма ви писали? — запитав він знова показуючи її власні листи.

Уся кров з серця бухнула їй до лиця.

Так, то я писала, але як вони приходять до ваших рук?

Я маю до того повне право — і показав їй тайну відзнаку.

Кров що бухала їй з серця до лиця мов вся зледенїла і перестала кружити.

Яби просив о певні, маленькі поясненя — тягнув дальше незнакомий.

Поясненя — які поясненя? — питала дрожачими устами.

Тут є певні скороченя, а головно що має значити в кождім майже письмі: „Свічка горить день і ніч“ і три точки.

Дївчина стояла непорушно, якби не приймала ніяких вражінь, мовби все те що чула, не відносило ся до неї. Здавалось їй, що будьтоби чула якийсь голос, а не розуміла слів.

Так тривало добру хвилину — нарештї поступилась на силу і отворила двері до своєї кімнати. Перед Мадонною блимаючим світлом блищала свічка.

Легка усмішка зависла на устах обох мущин. Будьте спокійні — сказав вкінци незнакомий — все провірено і листи дійдуть до адресата.

— — — — — — — — — — — —

Вона довго не могла прийти до себе — оперлась руками о стїну і зсунулась на пів обімліла на землю. Все що скривалось на днї її души витягнули люди на прилюдний вид, обкинули поблажливим усміхом легковаженя найдорожший її скарб, найцїннїйшу суть її істнованя.

Потягнуло холодом, зморозило і обтерло з пуху ніжности глубоко хоронені почуваня від холоду і буденности зовнїшного світа. Начеб якась груба рука зірвала ніжну цвітку і кинула на дорогу під ноги байдужно переходячих людий. І перли-слези видобулись із глибини її нутра з такою силою болю, що видїлось до чого не дїткнуласьби всеб знищила і потягла в пропасть.

Та сила забирала з собою дївочі мрії про щастє, про світ, про житє — лиш свічка блимала слабим промінєм надії:..

Сагайдачний. Він війшов у тїсні зносини з гуртом київських діячів на поли просвіти, і з цілим військом запорожським вписав ся до київського брацтва, що було осередком просвітного руху на Україні. Се приступлене до брацтва було не тільки зверхною манїфестацією, але накладало на Січовиків матеріяльні обовязки. Сам Сагайдачний ствердив се своїм прикладом: умираючи тестаментом записав кілька тисяч золотих на київські школи, а півтора тисяч на львівську ґімназію при Успенськім брацтві. Докладнійше знаємо його запис для львівської школи. Сагайдачний поручив, щоби сю суму обернено „на науку і виховане дїток християнських, на удержане бакаларів учених, — вічними часами“. Такий учитель се мав бути „учений маґістер, в грецькім язицї біглий, церкві християнській і народови українському потрібний“.

Дорогою Сагайдачного йшов Богдан Хмельницький. Київську академію окружав опікою, затвердив всї права і маєтности київського брацтва. Таксамо в умовах з чужими державами памятав про українське шкільництво: у зборівськім трактатї 1649 р. застеріг українським школам безпечне істноване. Помічник і права рука Богдана Іван Виговський поширив ще козацьку програму: у гадяцькій умові 1658 р. поставив як одно з услівий згоди з Польщею основане двох українських університетів.

Шкільна справа від того часу уважала ся обовязком кождого гетьмана, — нема нї одного гетьманського назвиска, що не булоби звязане з орґанїзацією шкіл. Окремі заслуги мав Іван Мазепа, який дуже широко ставив собі шкільну програму, а спеціяльно опікував ся київською академію, — завдяки його заходам і фондам академія стала тоді найславнійшою школою на сходї Европи.

Приклад гетьманів наслїдувала козацька старшина, наслїдували і прості Січовики. Кождий Запорожець уважав се найбільшою славою для себе на старости лїт записати своє майно на школи і „бакаларів“. Цїла наддніпрянська Україна вкрила ся густою сїтю народних шкіл.

Традицію старих Запорожців продовжає тепер молоде Січове брацтво. У фондациї стрільців Запасного Куріня У. С. С. відживає така сама ідея, якій дав початок Сагайдачний, а яку розвивали і його славні наслїдники.

Київський бурсак Касіян Сакович висловляв дїло Сагайдачного такими студентськими римами:

З того гетьмана кождий лицар най ся учить,
Якби теж мав на світї той вік свій кінчить:
Ого він у вірі своїй святій трівав статочно,
І отчизни своєї боронив хоробро,
І маєтвістю своєю добре шафував,
Не на кости і карти і збитки обертав,
Але як ти чув, — на річи добрі!..

І ми скажемо: з того гетьмана кождий лицар най учить ся!

Нехай наше стрілецтво наслїдує давних гетьманів, давних Запорожців, — нехай витріває у своїх намірах і кладе основи під шкільну орґанїзацію в занедбаній волинській сторонї!

У. С. С. ГРИЦЬ ТРУХ.

Святочна сімфонїя.

Христос воскрес!

Відвічними лїсами, безмежними полями несеть ся ніжний легіт, наймилїйша дитина цвитучої весни, лелїє кождіську билиночку, найдрібнїйшу травичку, пестить ся невинно і в найщасливійшім захопленю лебедить відвічну а все нову пісоньку:

Христос воскрес!

І цвіти вчувають, розуміють ту радість всього світа, весни, природи.

Повні радости, осяяні животворною силою повини-пісні клонять ся вдячно до матері-землиці, складаючи її один величній гимн-сімфонію филь за те, що привела їх на світло дня, де стільки щастя зазнали в байдужнім сяєві бога-сонця, в обновленю природи.

І гармонією ніжних филь несуть в далечінь радісне:

Христос воскрес!...

Пливе блаженна пісонька світами, повна житя, повна гомону, побіди...

А там — в безкраїм, чистім полї — виднїють „свіжі, непорослі могили“!... Білїють студені рамена хреста, невразливі на веселий, могучий тон пісні-світла.

Зелена травиця припадає с-тиха до могили — і в їх ритмічнім филюваню дочуваєть ся жалісна нута похоронного співу.

Здержав ся вітрець на хвилиночку в своїм нестримкім бігу і вслухав ся в нїмий голос тужньої нути жалю. „Ви гуляйте — а я — більше гуляти не буду“ — несеть ся нечутно з могили.

У недїлю, рано-в-ранцї,
Як гармати грали,
Січовії новобранцї
В похід виступали.

В чистім полї, на роздолї
Бенкет відправляли,
За день Справи, за день Волї
Голови складали.

Виповняли Тарасові
Слова заповіту —
Голосили в дїлї й в слові
Правду всьому світу.

Розбивали тьму неволї,
Сонця вижидали —
„А попи їх рано-в-ранцї
„С-тиха поховали“...

Лише чорний хрест на гробі
Рамена підносить —
І про славу, тяжкі бої
Скорбну пісень голосить.

Завмер весняний легіт від смутку і жалю, яким віяло від стрілецької могили.

Затих від глибини туги, що її лелїяла молода душа за втраченим житєм.

Та в ту мить широкий шум цвітних филь злинув над могилу, а з ним і божественне,

Христос воскрес!

Ясним сяйвом, золотими промінчиками освітило сонїчко безмежне поле, високий хрест і могилу.

В голубім-небеснім просторі пронеслась звінка пісня жайворонка, повна захопленя, радости.

Прояснїли білі рамена хреста, зашуміла весело зелена травиця, поніс ся легенький подув вітру понад могилою. І враз стихла нечутна, жалісна нута стрілецької туги „за тим житєм колишнїм“.

А місто неї заблистїла ясна зіронька безсмертної слави!...

Так! І в смерти є велика перемога!

Се крівава книга мудрости грядучим поколїнням, писана святим знаком крівавої жертви і любови на престолї Соборної України!...

Се чесний і найсильнїйший храм збудований вірою в Воскресенє!

ПОС. ВОЛОД. БАЧИНСЬКИЙ.

Воєнне обезпеченє і його суспільне значінє.

По скінченю світової війни прийдеть ся нам серед тяжких умовин відбудовувати захитане війною господарське житє. Забракло сотоктисяч рук до працї, а працї тої буде аж страх богато!

Тисячі батьків. мужів, синів і братів, на котрих плечах лежав тягар удержуваня родин, стоїть в рядах війська і що день смерть косить численні жертви, по котрих плачуть вдови і сироти, родичі і рідня. Є і буде обовязком держави сплатити довг вдячности супротив тих, що полягли на полї слави і охоронити їх родини від нужди. Але задача ся переходить сили держави. В поміч державі іде приватна добродійність, котра сотворила вже численні інституції, що будуть вічною славою людства.

Вистане переглянути щоденні викази складок на цїли помочи жертвам війни. Через одну редакцію віденської „N ue Fr. Presse“ вплинуло вже до 9 мілїонів корон на сю цїль! А і ми не потребуємо стидатись нашої діяльности на сьому полї, що згадаю захист для сиріт в першій мірі по жертвах війни і тисячі корон, складані нашою убогою суспільностию на цїли захисту і на наших Січових Стрільців.

Однак анї держава анї приватна добродійність не будуть в силї запевнити достаточної помочи, наколи через смерть жовнїра стратять родичі підпору своєї старости, жінки і дїти свого кормителя. Тут мусить доповнити опіку держави самопоміч! Кожда родина, що втратила свого кормителя, повинна кромі державної підмоги в першу найкритичнїйшу хвилю мати до розпорядимости хочби малу готівку чи то на сплату довгів чи на пущенє в рух підприємства мужа чи на сотворенє нової підстави істнованя в цїли запевненя дїтям відповідного вихованя. Таку самопоміч створила наша австрійська держава (перша в сїм зглядї на світї) через сотворенє при ц. к. австр. військовім фондї для вдів і сиріт під Найвисшим Протекторатом Його Вп. Цїсаря відділу воєнного обезпеченя, котрий за малою одноразовою оплатою премії виплачує сейчас без яких небудь потручень родинї погибшого повну суму обезпеченя.

Дїяльність сього відділу тїшить ся попертєм всїх державних властий, а для успішного веденя справи утворено краєві заступництва відділу воєнного обезпеченя ц. к фонду вдів і сиріт при намісництвах зглядно краєвих правительствах в Празї, Бернї, Інсбруку, Зальцбурґу, Кляґенфуртї, Люблянї і т. д. Для західної Галичини істнує заступство при Старостві в Кракові, а з початком лютого с. р. основано при намісництві у Львові краєве заступництво для териториї Висшого Краєвого Суду у Львові, котре з українськими сторонами урядує по українськи і на українські зголошеня виставляє полїси в українській мові.

Премія за воєнне обезпеченє на один рік виносить: а) для військових в чинній службі або в резерві 7 прц., б) для тих, що повнять службу при тренї і санїтетах, для військових лїкарів (о скілько не належать до загального ополченя) 5 і пів прц., в) для приналежних до загального ополченя і Січових Стрільців 4 і пів прц.. г) для військових урядників, рахункових офіцирів, інжинїрів, провянтових або робітничих відділів і для т. зв. форшпанів 3 і пів прц. обезпеченої суми.

До загального ополченя належать: а) всї, що перед війною не служили при війську, а покликано їх до війська в часї війни на основі поборів (Musterung), б) ті, що служили при війську, але перед вибухом війни відбули вже 12 лїт військової служби. Тому всї уроджені перед 1. січня 1881 р., хоч перед війною служили при війську, належать до загального ополченя.

Правильно треба заплатити премію зараз при зголошеню внесеня готівкою; обезпеченє на рати можуть заключити родини, що беруть державну підмогу на удержанє т. зв. причинки. За них платить премію ц. к. фонд вдів і сиріт, а позичкові уряди стягають їм заплачену через фонд суму при виплатї причинків, а то в 5 місячних або в 10 пів місячних ратах, після того, чи причинки виплачують місячно чи півмісячно. Але і в случаю ратального обезпеченя, аби обезпеченє від разу мало обовязуючу силу, треба при зголошеню внесеня заплатити готівкою 1/6 часть премії.

Обезпечати можна також полонених в російській або італійській неволї, о скілько в 4 послідних місяцях була від них або про них відомість, що є здорові і без огляду на се, чи належали до резерви чи загального ополченя, платить ся премію при обезпеченях до 2000 К — 6 прц., висше 2000 К — 7 прц. обезпеченої суми.

Обезпечити можна кождого, що служить при війську, а обезпечати може кождий, хто має в тім інтерес, отже жінка, родичі, брат, працьодавець свого робітника, каса свого довжника, громада приналежного і т. д. Само собою розуміє ть ся, що і жовнїр сам себе може обезпечити. При воєннім обезпеченю не треба лїкарських оглядин.

Виплата обезпеченої суми слїдує сейчас, наколи обезпечений помре протягом року від заключеня договору якоюнебудь смертю з виїмком самовбійства. Отже нема ріжницї, чи обезпечений поляг в бою чи умер в шпитали в наслїдок ран чи недуги, чи помер в неволї, чи в дома по повороті з війни.

Неважне є обезпеченє, наколи в хвилї виставленя полїци обезпечений не жив, був ранний або хорий, але обезпечаючому звертають премію.

Наколи з кінцем року обезпеченя війна не скінчить ся і обезпечений служить далї при війську, можна знова без лїкарських оглядин продовжити обезпеченє на дальший рік, хоч би обезпечений в тім часї вже був ранений або хорий.

Воєнне обезпеченє представляє економічну вартість для обезпечених навіть в тих случаях, коли покаже ся злишним т. є коли обезпечений щасливо поверне з війни, бо тодї можна воєнне обезпеченє замінити на звичайне, а при сїй перемінї вчисляєть ся половину премії, заплаченої за воєнне обезпеченє до премії за звичайне обезпеченє.

Обезпечати можна довільну суму, починаючи від 100 корон.

Воєнне обазпеченє дасть підставу екзистенції і можність прожитку тисячам вдів і сиріт, котрі мусїлиб инакше стати в першій мірі тягарем громад приналежности. Тому воєнне обезпеченє як самопоміч вказане є дуже для громад і инших так приватних як публичних інституцій. Громади можуть дорогою воєнного обезпеченя за малу премію охоронити себе від великих і довголїтних видатків на заосмотренє приналежних до громади родин убогих жовнїрів

Приватні і публичні інституції, підприємцї і працьодавцї повинні обезпечити своїх функціо-

нарів, офіціялістів, слуг і робітників, покликаних на війну і забезпечити в той спосіб їх родини на случай смерти їх голов і сповнити тим способом свій моральний обовязок зглядом них. Так само позичкові каси повинні або самі обезпечити своїх довжників на одну рівну висоті довгу або заохотити до сього їх родини або ручителів і в той спосіб охоронити ґаздівство жовніра-довжника на случай його смерти від евентуальної примусової подорожі. (Дуже тут гарне поле діяльности отвирає ся перед дирекціями инших повітових і сільських кооперативних кас).

Відділ воєнних обезпечень розпочав свою діяльність що-йоно в червни 1915 року і може вже похвалитись великими успіхами. До початку цвітня с. р. вплинуло внесень на обезпечене від більше чим 190.000 осіб на суму над 190 міліонів корон, а щоденно впливають сотки нових зголошень. Досі виплачено більше чим 4 міліони відшкодовань обезпеченим.

В Чехах обезпечено 50.000 осіб, в Долішній Австрії 3.000, в Країні 8.000, в Каринтії 8.000, на Моравах 15.000, а числу осіб в тисячах відповідає в приближеню квота міліонів суми обезпечень.

Мала Буковина, хоч там дуже незакопогалась діяльність на полі воєнного обезпеченя та хоч боєва лінія дуже близько, може завдяки енерґічному попертю президента краю ґр. Мерана похвалитись 12.000 обезпечних осіб на суму понад 12 міліонів корон. Галичина має досі 15.000 обезпечених на суму 15 міліонів корон, що є безуслівно за мало на край з таким численьним населенєм.

На оправданє дасть ся сказати, що діяльність на полі воєнного обезпеченя триває всього кільканайцять тижнів, та що часть східної Галичини ще під ворогом, а до кількох повітів утруднений доступ орґанізаторам через полишенє тих повітів у вузшім воєннім терені. Тут отже отвирає ся широке поле діяльности для всіх людий доброї волі, а передовсім для патріотичного духовенства і народного учительства, котрих обовязком суспільним і народним є розвинути в тім напрямі як найенерґічнійшу діяльність. Треба використовувати всяку нагоду і поучувати наше сільське і міське населенє про вагу і користи воєнного обезпеченя і заохочувати жінки наших жовнірів, аби часть побираючих причинків обернули на заплату премії воєнного обезпеченя і тим способом охоронили себе і свої діти на случай смерти мужів на полях бою від матеріяльної руїни. Чим більше міліонів обезпечених сум вплине до рук нашого населеня, тим менше дійманочо відчуємо убуток спілки робучих рук, тим скорійше і лекше зможемо по щасливім закінченю війни відбудувати наше господарське житє і загоїти рани, задані нашому орґанізмови теперішною світовою заверухою.

Рік тому.

Масові арештованя. — Цар у Львові. — Виїзд на фронт себ то на самбірський дворець. — Бої в Карпатах. — Стратеґічна ошибка. — Тверезий російський голос.

Дні 22 і 23 цвітня нового стилю зазначились для Львова і більшої части — під сю пору ще окупованої части Галичини небуденною подією.

Вже дня 21. цвітня заметушились улиці Львова: скрізь скріплено жандармерію й поліцію, офіцири розбивались автомобілями. Справа почала прояснюватись щойно вечером: пристави з ґородовими почали масами арештувати „неблаґонадьожних“, головно Українців. Виявилось, що приїздить цар до Львова.

Дня 22 цвітня оповістив воєнний ґенерал ґубернатор Галичини:

„Його Цісарське Величество Найяснійший Пан в переїзді до чинної армії нині д. 9/22 цвітня прибуде до Львова.

Взиваю населенє міста Львова, щоб вдержало порядок підчас переїзду Його Цісарського Величества та примінилось до всїх вимог поліції“.

Населенє Львова не мало було здиване заповідженим приїздом царя. Урядова оповістка, яка появилась на мурах міста перед полуднем, не подавала близше години напряму приїзду. Не диво проте, що місто облітали всілякі здогади. Вкінці около год. 1. в полудне почало вияснюватись, що цар приїде від сторони личаківської рогачки. Вказував на се горячковий рух поліції, яка завзивала мешканців замикати вікна і не стояти при них та відділи військ, прибрані у нові мундури, які уставлялись по лївім боці личаківської улиці.

Після довгого ожиданя по год. 3. по полудні показались від сторони горішного Личакова двірські автомобілї. По переду їхав градоначальник Львова Скаллон, за ним автомобілї з царем та двірською свитою.

Про сей приїзд неожиданих ґостий до Львова видав міністер двора такий комунікат:

„Дня 9/22 цвітня зволили прибути до Львова Його Цісарське Величество. Цісарський поїзд їдучи з цісарської кватири задержав ся д. 9/22 цвітня о год. 10 рано на стації в Бродах, куди прибув також Главнокомандуючий Великий князь Микола Миколаєвич разом зі своїм штабом. По сніданю в Цісарськім поїзді Його Цїс. Вел. разом з Начальним Вождом відїхали о год. 1. автомобілем до Львова. По дорозї навідав Й. Ц. Вел. братні могили наших жовнірів здовж дороги та вислухав звіту про бої, які відбулись в тих околицях. При вїздї до Львова о год. 4. по полудні Й. Ц. В. повитав на міській рогачці ґенерал-ґубернатор Галичини ґр. Бобрінський. На улицях міста стояло населенє, і війська ґарнізону з прапорами, музикою, ентузіястично витаючи Й. Ц. В. окликами „ура“ — музика грала гимн.“

Відтак цар удав ся до церкви ґарнізонової та до шпиталя.

„Зі шпиталя Й. Ц. В. о год. 8 вечером відїхав до палати ґенерал-губернатора. Перед палатою в тім часї зібралась велика товпа мешканців міста та околиць, розляглись оклики; на балькон вийшов Й. Ц. В. та зволив сказати до неї: „Дякую за сердечний привіт. Хай буде одна сильна, неділима Росія“. О год. 8 вечером відбув ся в палаті обід на який запрошено висші військові і цивільні власти.“

Дня 23. цвітня виїхав цар на фронт себ то на дворець до Самбора, де його прийняли тамошні російські власти й москвофіли, а звідти поїхав до Перемишля. По короткім побуті вернув опять до Львова, був на високім замку, зїв відтак обід в намісниківській палаті, підчас якого іменував Бобрінського ґенералом-адютантом. Опісля відїхав на головний дворець. Тут — як доносив комунїкат міністра цісарського двора — мав шастє бути представленим Цареви між иншими також „місцевий громадський діяч Др. Дудикевич“.

Поїздку царя зі Львова до Самбора на двірець вважали російські військові круги за „поїздку на фронт“. Широко описували сю поїздку на фронт російські часописї; вона мала за ціль піднести духа серед російського війська, головно в Карпатах, де від довшого часу австро-угорська армія почала була проявляти живу діяльність.

Як-раз тоді відбувались завзяті бої коло Телеповець і Полени та о увіковічневу крівавими боями Козївку і славну височину „911“.

Туди йшли російські полки туманені незвичайним значінєм впадку Перемишля співаючи:

Палъ Перемишль — заторъ движенья
І на Берлинъ открилъ ся путь!
Орлы Россіи, безъ сомнѣнья
Ударятъ „Филипу“ о грудь

Орлы могучіе, родные!
Держите на Берлинъ свой летъ
Что Вамъ — вершины снѣговыя
Вы — Царства Русского оплоть!

Та вже тоді російська військова управа почала тратити ґрунт під ногами та почувати недалеку свою невдачу. Офіціяльний орґан „Русскій Инвалидъ“ пише під датою 22 цвітня: Найголовнійша річ в тім, що Австро-Угорщина створила в Карпатах цілий ряд тяжко доступних укріплень. Натяки на ті укріпленя стрічають ся щораз частійше в вістях про карпатські бої. Цілі гори омотали Австрійці кольчастим дротом та рядами окопів. Ті шанцї і кільчасті перешкоди нагромаджено всюди та маєть ся вражінє, начеб Австрійці оповили перешкодами цілий карпатський хребет“. „Русскій Инвалидъ“ сам признає, що серед таких обставин є дуже тяжко підпринимати якісь поважнійші ділання. Слова російського офіціяльного орґану підхопила як стій російська преса, підготовлюючи наче публичну опінію до недалекої невдачі.

А відтак „Русскій Инвалидъ“ не крив ся вже зовсїм з похибкою, яку після його думки зробила російська військова управа. Виказував він, що ціла невдача Росії походить ізза сього, що вона вдарила цілою силою на східну Галичину, замість в сторону Шлеска. Туди — розумував „Русс. Инв.“ булоб близше і до Відня і Берліна, а евентуальну грозу окриленя можна булоб в кождім разї лекше одолїти, чим сфорсувати Карпати та зайняти Будапешт.

В журналї „Европейская война“ ч. 8 стрічаємо знаменну статю п. з. „Не умаляйте достоинствъ врага“. Згадавши, що війна ведеть ся вже більш чим три чверти року, та що ще далеко до її покінченя, читаємо там дослівно: Хто розпічне мирові переговори? Певно що не Росія, бож звісні є слова Государя, що він не скорше покінчить війну, доки хоть один неприятельський жовнїр буде на нашій землї. Значить ся: Німеччина? Отже вона має бути побідженою та зложити оруже, піддаючись волї противника? Аджеж вона знає, що ціна мира буде дорога і постараєть ся так довго і упорно боротись, щоб остаточно приневолити своїх противників просити мира.

Віддаймо кождому, що йому належить ся, Віддаймо Німеччині її довг — признаймо, що вона бореть ся хоробро і по геройськи. Многі з нас — не знаємо ізза чого, — не признавали нашому ворогови ні талану, ні хоробрости. ні проворности. Ґазети писали стереотипно: над всїми, кого застала воєнна заверуха в неприятельськім краю, розведено систематичне переслїдуванє. Отже Німці допускають ся в дійсности звірств? Читали ви описи, як то німецькі жовнїрі, що попались в полон, непокоять ся, щоб їх ми не вішали, бо якраз наші жовнїрі допустились цілого ряду звірств?

І замість сього, щоб ми підготовили опінїю на довгу і тяжку війну з ворогом, який ставить на карту ціле своє істнованє, більша часть нашої преси переповнена сензаційними ревеляціями про голод в Німеччині, про недостачу запасів, про мобілїзацію стариків, калїк та молодіжи. А міжтим минуло три чверти року, — а Німеччина ще не чує голоду, вона виробляє день денно десятки тисяч всілякої мунїції, бореть ся на двох фронтах а до того веде безнастанно офензиву.

Ґазети день в день приносять вісти про цікаві речі: Німеччина видала закон про „воєнний хлїб“ заборонила печи біле печиво; що нашому ворогови недостає міди і т. д. Хоть би навіть сї сензації були справедливі, то мимо сього є вони інтересні не тим, що означають вменшенє запасів ворога, тільки свідчать про жизненну силу та енерґію німецького правительства. Воно не перебирає в средствах — всї вони для него добрі бо ведуть до оборони вітчини.

Зменшуючи достоїнство неприятеля, тимсамим понижуємо значінє нашої геройської армії. Не забуваймо про се!

Так писала російська часопись в передодні пролому під Горлицями.

ОЛЯ БЕРЕЗИНСЬКА.

.ВЕСНА.

Крізь хмари всміхнуло ся сонце,
Проміном цїлує нам скрань,
У цвітах роскішних збудилась
Весна бажань
І мрій недомріяних пані,
І радість і смуток несе
І цвіти і кров і могили,
І горе се,
Що з гомоном дзвонів мішаєсь,
Луною по світї пливе,
І слухають ся верби похилі
Що там гуде.
А шелест їх листя світами
Лунї на взаводи іде,
Мельодія тонів незнаних
На луг паде
І будять ся цвіти у лузї
Зі сну золотого і мрій,
І з гомоном дзвонів мішаєсь
Наш світ надій.
Чи з крови пролитою морем
Воскресне Вкраїна вільна,
Чи з чарами дасть нам і долю
Свята весна!
Чи може в кайдани скують нас
За кров, як невольних рабів?
Чи може нам доля всьміхнеть ся
Із тих гробів,
Що виросли в полї так густо,
Могила — могилу держить!
А там у розкішному цвітї
Весна дрожить!
За нами вже ряди цїлі
Похилених хрестів,
А всюди, де ідем гуде
Лиш похоронний спів,
У гріб кладуть наш юний цвіт,
Що жити так бажав,
Що на веснї, як цвіти всї,
Красою він сияв.
Замовк наш лан, вслухаєть ся,
Чи дзвони де не бють,
Луна несе, що бій іде
І жертви все падуть.
Грозою стала нам тиша,
Вгорнула юний лан,
Кров тепла ще пливе усе
Із наших свіжих ран.

Др. ЯРОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ.

Боротьба за волю в уяві поета-священика 60-тих рр. XIX. в.

Одним з інтереснійших, а мало відомих галицьких поетів першої половини 60-тих рр. XIX. в. є Келестин Скоморівський (16. IV. 1820 — 16. IV. 1866), що був парохом в селї Остапю. На літературне поле виступив він ще 1848 р., та незабаром перервав свою письменську діяльність. Аж 1862-ого р. почав він знов писати й не покидав уже пера до самої смерти. Печатав він небогато творів, але сї писаня замітні і народною мовою й змаганєм до фонетичної правописи (вже в 40-вих рр.!) Після його смерти полишила ся доволї богата літературна спадщина в рукописях. Найзамітнійші його поезії, писані в 1862—1865 рр., числом понад 100.

Ті поезії зовсїм невідомі ширшій публицї, бо як згадано, вони рукописні (крім двох, напечатаних недавно дром Михайлом Пачовським). А шкода, бо вони мають значну літературну стійність. Характеристичною їх прикметою є глубока ідейність, до якої поет взиває суспільність. Неправда, кривда вражає К. Скоморівського глубоко. Як священик вірить він свято в Божу справедливість і є певний, що правда колись побідить. Тому, хоч Скоморівський глубоко релїгійний — часом аж до містицизму — глядить він на світ ясним оком і огортає цїлу землю повним любови, поетичним серцем. Відси походить дивна злука релїгійного захопленя з одушевленєм, майже обожанєм природи. З того боку пригадує Скоморівський де-в-чім українського фільософа XVIII. в. Григорія Сковороду. З бажанєм правди лучить ся у Скоморівського любов до усього ясного, сонїшного. а відраза до темного й зимного.

Але пановане правди — се для К. Скоморівського музика будучности. Поки що панує на світі ріжна неправда. І до боротьби з тою неправдою кличе він свій нарід, а передовсїм його молодїж. Як священик бачить він у всякій несправедливости чортївську роботу. Він знає, що боротьба з переможною неправдою буде тяжка, але вона мусить скінчити ся поконанєм „чорта“. Гарний образ такої боротьби змалював поет у поемі „Колись будо і чорту“, яку подаємо тут в цїлости:

Від Синьоморя та зпоза Дунаю
Ой, чути, чути, як дзвони грають;
Грають сумненько та жалібненько,
Аж мором млїє з суму серденько.
Чогось зірниця в червень вмоталась,
Нїби у крови вона скупалась —
І сумна стала, не веселить ся:
Бо Синьоморе кровю хрестить ся!
Що то за дзвони, за передзвони?
Чи де горить що, чи дзвонять на хмари?...
Ой, які зойкні чувати гвари!...
Чи яке святонько де наступає,
Що о нїм єще мир Божий не знає?...
Може то звідтам, де жиють Рахмани
Понад земленьку несеєь воздухами,
Прийде на воду та й у воду кане,
Нїхто голосочку — кінця не догляне?...
Ой, нї, то нї! То не Рахманів дзвони —
Тамті не видають так сумненьких стонів —
Бо то голосочки — сумнії гомони:
Вони нїби кличуть люд до оборони!
Ой, то не дзвононьки — то кресїнь сталиці,
Аж іскра зродилась, стогне землиця,
Так іржить коник, допче копитами...
То від Синьоморя, від тебе Дунаю,
Що пустить ся в воздух — та й знов в воду кане,
А як скупаєсь, то гнеть і охляне...
Ой, то не дзвононьки — то бренькіт сталиці!
Січуть ся, рубають — сумні вечерниці,
Зірниці плачуть, а сонце зглядаєсь,
З кровці червоної очи обтирає —
А таки кровця Дунай заливає!
Але мир Божий на те не питає!
Ой, барвить ся Дунай та синеє море —
Ой, та про тебе, про тебе то, Д о л е!
Про тебе то. Доле, скервавлене поле,
Скервавлене поле, устелене трупом —
Се ломлять недолю та на смертнім полю,
Брат з братом рве ся розбоєм та лупом!
Ой, вже надоїло та допекло дуже
Носити подовше чортячеє бремя!
Скинути його сам Бог допоможе,
Сам Бог! Уже бо надоспіло время —
Ой, годї, годї, можнії сударі,
Мир божий в ярмі подовше держати...
Дзвонять на сповідь і на гірку прощу,
Треба тяженьких гріхів сповідатись...
Легко бо було набрати на душу,
Лиш гірко — гірко буде те збувати!
Таже ви самі відаєте добре,
Що не по боже було ваше дїло;
Держали довго — лиш не ймете довше:
Вже мірило злоби вашої сповнилось!...
Врештї хибаби Бог не був Богом,
Якби то довше єще то стримав,
Якби то чорту дав ще паглумлятись:
Що чорт хотїв — та й теє і виграв!
Дїйсно пропаде царство діяволе,
Рід людский прийде, він прийде на своє —
Чортови досить! Вже досить набавивсь,
Душі і тїла вже досить надавивсь —
Ой, час вже, час вже пустити обоє!...

Такими сильними словами звертаєть ся Келестин Скоморівський до ворогів свойого народу, така є його віра в красшу долю України. А ми нинї, коли справдї відбуваєть ся суд над тими можними московськими „сударями“, що занапастили долю України, читаємо з подивом ті слова поета, написані ще 1863 р.! Вони якби схоплені з нинїшньої хвилї. Се й нехай буде мірою поетичного таланту Келестина Скоморівського.

АЛЬФРЕД БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Організація театру.

„Як собі постелиш, так і виспиш ся“ — каже пословиця. З того виходить, що наколи хтось хоче добре виспати ся, то він мусить передовсїм зладити собі добре і ліжко і постіль на нїм. Хто хоче виводити добре сценїчні твори, той мусить передусїм як найточнійше і як лиш можна найпрецизийнійше зладити собі варстат працї — себто театр. А се є річ досить скомплїкована, бо тут окрім артистично-літературних чисто культурних цїлий, виступають ще дуже важні справи економічні управителя з одного, а театрального персоналу з другого боку. Звичайно буває так, що директор театру стає підприємцем, наймає с о б і деяку скількість людий з фаховим образованєм і каже їм грати на свій зиск і втрату, але частїйше на зиск. Є навіть акційні спілки, що закладають ся в цїли експльоатованя театральної штуки. В того рода підприємствах актор стає пролєтарем-робітником, платним на час або від штуки, а цїла надвижка доходу остає в карманї підприємця-директора як зиск, зглядно йде до подїлу поміж акціонарів як дивіденда. Зовсїм як в копальнї вугля, або як у фабрицї сукна.

При великім капіталї і добре розвиненім спритї та беззглядности директора, системи ті приносять і зиск підприємцеви і досить добру фінансову ситуацію для лучше уквалїфікованого персоналу, а заразом дають спромогу авторам одержувати свій гонорар — нераз навіть дуже високий — а публику заставляють придивляти ся мистецько виконаним виставам.

Де однак нема капіталу, де гріш гонить за грошем і найти його не може, там капіталїстична система не віднесе ніяких успіхів, нї фінансових, нї артистичних, а драматична література і музика не розвине ся анї трохи. Коли „підприємець“ є так само бідний, як його автор, або коли підприємець хоч має гроші, тратить їх не на театр, але при театрі, там не буде з театру нїчо.

Ліжко є тодї зле постелене і спаня на нїм не буде.

В того рода обставинах — а такі власне бувають в наших театрах, треба обернути справу з противного боку. Треба так зробити, щоби актори були підприємцями, а їх „директор“, щоби був їх адмінїстраційним урядником. Треба, щоби актори цїлий продукт своєї працї дїлили поміж себе, відступаючи директорови часть доходу, як платню за услуги виконувані ним в користь акторів. Коли актор стає підприємцем і грає на власний, а не директорський зиск, тодї входять в найсилїйшу звязь артистичні змаганя акторів з їхними матеріяльними потребами і бажанями. Від величини тих обох житєвих моторів залежить, чи актор остане на сценї чи нї. Актори з артистичною вдачею лишають ся на-

---

МИХАЙЛО ЯЦКІВ.

На струнах весни.

I.

Житє Стефи Мирської так уложило ся, що вона не знала, хто ним рядить: Бог, чорт, чи люди. Нічієї руки не було видно, а її все було зле. І в дома між своїми невитримана година і в світ рушити ся годї. По правдї, вона сама повела би себе просто і найкраще, та в тім і лихо, що люди спинили би її. І куди не розбивала ся її безсонна, болюча думка, все вдаряла в тверду скелю, у вузкий, безвихідний кут. А може се неправда — думало ся їй нераз — що долею людини рядить висша сила? Може лише слїпий случай виводить вибрані одиницї з сїрої блуканини дня, а решту її сестер засуджує на безіменну смерть у безпросвітній мірнотї?.. Від сеї страшної смерти за житя холонуло серце, вона притискала руки до груди, гіркі сльози душили в горлї й котили ся рісно по личку на подушку так тихенько, без хлипу, з глибини душі, у темну, глуху ніч, як цвіти падуть з вишнї або зорі у серпневу ніч кануть в океанї неба. І за тими слїзоньками чула вона відраду, що плила з серця як цїлюще жерело з під скелї, далекі, позасвітні мельодії вколисували її спрагнену душу і голос таємної, нової мови великого, невідомого поета-скитальця, що перетопив в своїй груди терпінє людства, линув до неї на филях херувимських струн з упійним запахом рож і білої лїлеї:

— Цить, дитинко. Сила духа і краса тїла творить ся в тобі. Втікай від прощави, стережи ся слабаків на приземних шляхах, на розпутях не гляди богинї-поради... Будь сама. Твій біль дасть тобі раду. Сміхом збувай всьо. Любов нехай буде твоїм богом. Любов творить Бога і поборює Сатану.

Стефа чула запах своєї буйної коси і силу молодости.

Сїла на ліжку, обіймила стрункі колїна, думала спокійно і клонила головою.

— Так, так, освідомити душу, розвинути вдачу, утвердити характер і йти вперед відважно й витревало.

II.

Старав ся о неї гарний парень, Микола Ріленко, але у него було за мало ґрунту і тому родичі відказали йому. Ріленко продав свою частку і поїхав в світ.

В тім часї занедужала жінка сусїда, Івана Рамовича. В хатї четверо дїтий, склопотаний сусїд прохав Стефу о поміч, вона взяла ся доглядати хорої Ганусї і варити дїтям. По тижни Ануся вмерла. Рамович був старший, роботящий і мирний чоловік. Мав гарний маєток, а коли переболїв втрату жінки, зачав старати ся о Стефу і по короводах сїльської дипльоматії віддали її родичі за нього.

Дїти ходили посоловілї і задумчиві, але вона пригорнула їх і працювала з посвятою.

Мати покійної Ганусї жила на другім кінци села і також опікувала ся сиротами. Переймала їх на вулици, кликала до себе ї навчала, що Стефа не їх мати і щоби її так не кликали. Їх мати називала ся Ануся, спочиває тепер в гробі, а се тому, що Стефа дала їй напити ся якогось зїля, а батька причарувала і сколотила йому розум. Бабуня дуже жалувала бідних внуків-сиріт тай обдїлювала їх цукорками і медівничками. Вони за се ненавиділи мачохи, не слухали, помітували її працею, глумили ся з неї по кутках і радили за стодолою. Звичайно як дїти.

Стефа мняла в собі жаль, але не скаржила ся, за те Іван, коли помітив її муку і непослух дїтий, сварив на них, навчав, а навіть карав. За те ставали вони ще більше скриті і люті на мачоху. Він напоминав тещу, щоби не бунтувала дїтий, але вона все вміла зійти ся з ними на раду.

— Казав ваш тато, що тота відьма спокійна і працьовита, але я тільки одна знаю, яку ненависть криє вона в серцї. Як би могла, то підпалила би хату, аби ви тільки щезли з її очий. Вона працює і старає ся на нього і для себе і на свої дїти, що їх накопичить. Він і запише її весь грунт, а ви підете з торбами попід чужі плоти. Але може Господонько милосерний вислухає мого жалю і згляне ся над вами, бідними сиротами тай пішле таку справедливу руку, що той статок, над яким вона розбивала ся цїле лїто, пустить з димом до стебла, до кришинки.

Підросток-внук, маломовний і задумчивий, ловив очима, губою й ухами сї слова бабунї.

Одного дня у пізну осїнь Іван Рамович поїхав за дровами в лїс, а Стефа пішла в лаз оглянути стіг сїна.

З полудня вертала домів. Була на царинах, коли нараз вчула гомін і крик на другім кінци села. Полумя і дим підіймали ся стовбуром з її стодоли.

Ноги увянули, стали тяжкі як ковбани, голос замер в груди, під серцем застив біль і розпука.

Добре віщувала мати першої жінки — пішло всьо до стебла і кришинки. Остала тільки хата.

віть при малих зисках. Актори з великими філістерськими потребами, покинуть штуку і о скілько не дістануть служби у богатійших, театральних підприємців возьмуть ся до чогось реальнійшого чим штука, увільняючи тим способом акторський гурт від пригноблюючого настрою невдоволеня.

Плакати нема за ким.

Обнявши управу українського, народного театру, я вибрав власне систему підприємства акторів — самий же стану дійсно лиш управителем. Спрошуючи акторів визначаю кождому відповідну скількість уділів (пайок) в театральних зисках, а крім того ділю межи них цілу субвенцію до послідного сотика через що всі дійсні, „жреці штуки“, що не йдуть на видобуте з директора як найвисшої ґажі при можливо найменшій праці, останутъ, щоби своєю працею двигнути нашу сцену на можливо найвисший уровень. При сцені зросте й літературна творчість їх артистична культура піде також вперед, а при тім збільшать ся автоматично зиски акторів. Ті, що „себе понизили будуть вивисшені“.

Нераз може бути скрутно з виставами штук, що вимагають численнійшого персоналу, але тут я гадаю запросити до співучасти наших, добрих акторів-добровольців з театрів аматорських і я переконаний, що при спільній праці всіх любителів штуки, не згинемо!

У. С. С. ШКРУМЕЛЯК ЮРА.

Великий День.

I.

Настане день. Заграють в свято дзвони,
Бо встав з мертвих учитель наш любови —
Та не завмруть важкі, сирітські стони,
Скупаєсь сонце у невинній крови.

Сусід сусіда буде цілувати
І втішить ся народ й маленькі діти —
Та тихий плач буде в хатах лунати
А гук гармат буде ураз гудіти.

Настане День Великий — свято паски:
Благаючі знімуть ся в небо руки —
Та чи доступлять батьківської ласки,
Чи укоять ся невольничі муки?

* * *

...А може в час години пресвятої
Велика блисне у серцях ідея? —
Сховають меч кровавії герої
І обімуть ся внуки Прометея...

І замісць бурі й боєвого крику
Знімесь молитва зі страшного поля —
І може нам в годину сю велику
Воскресне з мертвих дорогая Воля?...

II.

Три дні лежав Ісус в своїй гробниці,
Замучений невірними катами;
Ридав народ — ізраїльські вдовиці
Ішли в святиню з щирими мольбами.

Три дні ридали... А на третю днину
Втворилась чудом камінна могила —
Предобрий Бог дав памятну годину,
Що світу рай на ново відчинила...

І встав Ісус, Великий в своїй славі —
Втікли від сяйва вартові воїни;
Учитель Правди, добрий і ласкавий,
Зійшов у світ з надземної країни.

* * *

Не згине вже ніяк могутня сила,
Що в ній житя таємна іскра тліє;
Хоч збита з ніг і кинена в могилу:
Повстане знов — і знову заяснїє!

– Невжеж і ти не встанеш, рідний краю?
Чи вже тирани силу твою вбили?
О, ні! У тобі тайна міць палає,
Що збудить жизнь із темної могили!

Вставай, ясній! Кати боять ся світла, —
В страху будуть просити вибаченя...
Вставай, Вкраїно. вольна і пресвітла,
Надходить день твойого Воскресеня!

Памяти Владики-громадянина.

(З споминів і полевих листів).

Зближає ся річниця смерти пок епископа Константина Чеховича, мученика за св. унїю і за український нарід, річниця скону владики-громадянина. Повинні сю річницю згадати церкви і нарід, а я зібрав вязку споминів про його діяльність в важких хвилях великих часів, коли Перемишль був в облозї, або в московськім полонї, чого я сам був учасником і очивидцем.

Дня 1. січня прибув еп. Чехович, мій шкільний товариш зі своїм секретаром, о. Петриком, повозом до моєї хати і дякував минї за участь в похороні його шурина, що помер тижнем раньше в епископській палатї. При сїй нагоді запросив мене Владика до себе на св. Вечеру.

Заряджено видачу святочної живности для гр. католиків, хоть роздано її рівнож раньше на лат. Різдво і хоть великої обильности не було. Святочних дарунків не можна було доставити з краю задля облоги. По ріжних відділах у війську устроювано деревце і св. Вечеру. Рівнож українська інтелїґенція уладжувала в поменьших кружках спільну вечеру, щоби той святий день провести по давному і дорогому звичаю.

Морозець стягнув відлигу, небо зазоріло. В палатї незабутного Владики явили ся три мітрати, два крилошани-пралати, секретар епископа, сотрудник Василянин, чотири полеві душпастирі, один професор ґімназії, тодї поручник в резерві, один активний поручник, один урядник Українець в урядовім однострою і сестра Владики.

На промову митрата-архипрезвітера, о. Волошинського відповів епископ з болем серця і слезою в очах. Він бачив, в якім положеню його церква. Ecclesia depopulata, Митрополит вивезений, він сам в облозї, а третий епископ поза границями своєї епархії. Церкви повалені, нарід без проводу — потїхи. Епископ зложив у стіп новородженого Князя Мира свої терпіня в жертві і вляв ободренє і надію красшої будуччини в наші душі.

Ломив ся Владика з нами хлїбом-просфорою і складав нам взаїмні бажаня. А я дякував Епископови за світлий примір повного пожертвованя праці для добра наших героїв-оборонців.

В слїд за тим засїли ми до вечері в їдальній салї, завішаній портретами перемиських владик і в одну мить зазнакомили ся з сїмсотлїтною історією епархії.

Звиняв ся епископ, що не може нас так прийняти як се привик чинити. Та всім нам було відомо, що одинокою коморою для всїх був Verpflegsmagazin. Genie-дирекція прислала коропів з красїчинського ставу, яких удало ся наловити без грозячих перепон. Повітовий зарад риболовлї прислав дрібні рибки (плотицї). Ми самі заспівали кілька коляд, бо нї питомцїв, нї катедральних півцїв не було. Обговорювали ми рівнож обхід Йордану при обставинах, викликаних облогою.

Проф. Колодніцький підніс тоаст в честь епископа з висказом подяки, що в дни горя і грози остав зі своїм стадом. Ми розпрощали ся скоро, бо гостї вертали до служби.

Настав день Різдва. В церкві св. Івана було так богато людий, що Перемишль ще такого здвигу не затямив. Люди стояли аж до ґарнїзонового костела. Військо і військова музика містила ся поза церквою, на вільнім воздусї.

В шпиталю VIII, уміщенім в новім будинку гр. кат. духовної семинарії, фундаментальній будівлї з прилежною церквою, построєній капіталом сїмсот пядесяти тисяч корон, відбула ся служба Божа з проповідию в однїй з більших саль для гр. кат. Українцїв і Банатських Румунів, хорих і ранених, при участи шпитального команданта і сестер плекальниць. Ранений маляр з Пешту схопив на папір хвилю, як читано евангеліє над головами недужих жовнїрів, що набожно поклякали і другу хвилю в часї проповіди, та прирік, що намалює картину, як тільки роздобуде красок. Та не сповнив приреченя через те, що його вивезено в полон.

Хорий вояк, Українець-скрипак віртуоз, що виучив ся гри в часї військової служби в Че-

---

III.

Була сама і перечитувала лист від Миколи Ріленка.

„Незабутня Стефо!

Вже два літа, як я тут на чужинї убиваю в важкім труді свою тугу за Тобою.

Осягнув багато і коби ще з пів року, верну з такими здобутками, що не стидно буде минї станути перед Тобою і Твоїми родичами.

Молю Тебе, не забувай за мене“.

Рип дверий, в хату війшов чоловік, лист випав Стефі з рук. Вона змінила ся і підіймила його живо. Чоловік помітив все, але не сказав нї слова, лиш зібрав ся в лїс.

Стефа сїла на стільчику й обирала бульбу.

Коса висїкла ся, утома і смуток побілили личко і воно сяє серед сутїнку хати як спомин божественного видїня в акордах забутої пісні.

За нею притулила ся до плечий найменша дитина-сирота. Вона одна-одиїська любила Стефу, горнула ся до неї, кликала „мамо“ і не ходила на раду до бабуні. Вдивляла ся в Стефині очи і личко і ставала похожа до неї як рідна дитина.

Творче, весняне сонце заглядає до сїний і мече голубий сніп в хату крізь відчинені двері. Погідна тишина довкола, чути як жайворонок щебече над нивою за огородом.

В сїни війшов хтось тихо як тїнь.

Стефа припіднята очи і спустила їх знов, руки помертвіли на подолку.

Перед порогом зявила ся перша жінка Рамовича.

Угла, дрібна, боса, в руцї клунок, велика, темна хуста, накинена на голову, спливає з плечий, лице без краски, великі, темні очи глядять хорим огнем в хату.

Стоїть бідна, несміливa, навідала ся з далекого світа.

Не чує Стефа її голосу ухом, тілько душею.

— Чоловік де?

— Пішов в лїс.

— А де моя найменша дитина?

Не підводячи очий, відхилила ся Стефа на бік так, щоби Ганууся увиділа головку дитини, але тут стратила память і покотила ся на землю.

IV.

Біль днями і ночами каменів у неї під серцем.

Час від часу покине вона діти і хату та йде блудом по лїсах. Відтак безтямний, надлюдський зойк стане вибухати филями з груди, врештї смертельна утома повалить її на землю. Потім вертає вона блїда, але облекшена домів і вгрібає ся далї в сїру, буденну працю і німу розпуку.

Настало свято воскресеня Богочоловіка і весни.

Стефина мати помогла їй напечи колачів і сама у себе напрацювала ся досить, щоби було чим приймити своїх і чужих. Цілий день веселили ся гості, а в ночи остали самі свої. Розказували новини зі світа, балакали про господарську всячину і радили над засівами. Задня нїхто не лягав спочити, щоби сїно сього року не гнило, деяка чарка і склянчина перекружляла з рук до рук і тому всї були притомлені і розмова йшла пиняво.

Старий свекор курив люльку і кивав задумчиво головою.

— От, Великдень і вже далї по Велицїдни. Так минає ся вік.

— А-я, — потакнув позїхаючи добродушно батько Стефи.

Оба сусїди кождого Різдва і Великодня вже кількадесять лїт признавали спокійно сю сумну правду.

Старий Мирський взяв з шафи бінокль і вийшов з хати. По часї вернув і сміяв ся на голос.

— А знаєте, що за диво там на дворі тепер!?

Станув коло втвореного вікна, що виходило на огород і лїс і показував на небо.

Було на досвітках, повнолиций місяць світив ясно. Мирський показував на него.

— Дивіть, на небі один місяць, а тут крізь ті скла видко два.

Свекор та його син брали по черзї бінокль і прикладали до очий.

Сміх і регіт лунав по хатї.

Мати Стефи сидїла зморена на кріслї, втворила дрібку очи, всміхнула ся і дрімала далї.

Зі солодкої нудьги й утоми настала урочиста тишина чуваня і видїнь.

Стефа стояла весь час біля матери в дверях бічної комнати і дивила ся перед себе. Нїхто не звертав на неї уваги. Струнка і блїда подала взад голову, схрестила за нею руки і стояла студена, без руху.

В селї обізвала ся сопівка, її обіймав дівочий голос, обоє полинули гаєм і збудили пташачий хор.

Свекор вповів до свого сина:

— Тепер ти Іване, позбув ся вже клопоту. Відбудував стодолу, озимий засів як шовк, весну обробив, всьо в порядку.

Мати в просоню отворила повіки.

Стефа стояла непорушно в дверях як статуя, з її очий котили ся сльози.

На матїр повіяв смертельний жах. Витягнула на силу руку до доньки і смотріла, чи вона жива, чи перемінила ся в камінь.

хах, вигривав на скрипці коляди та инші пісні і вливав в серця хорих відраду.

З нагоди Різдва еп. капітула, братство і церква зложили значні квоти на фонд вдів та сиріт по оборонцях Перемишля. Інтеліґенти вояки ходили з колядою по домах і діставали значні жертви для воєнних сиріт, які виказано в „Kriegsnachrichten“.

На закінчене року відбула ся в церкві процесія. На наш новий Рік проповідував в церкві сам епископ. В половині січня 1915 року були всі полеві священики на проповіди епископа, яку він під вільним небом, з високо уставленої проповідниці, одітий в мантию, мітру, з жезлом в руках серед мокрави - заверухи виголосив до тисячів, вслуханих в неї, оборонців твердині. Промовляв Владика в незвичайно ясний, переконуючий спосіб, сталив душі, накликував до боєвих і патріотичних чеснот і пророчим духом віщував, як наше військо прожене наїздників, з якою радостю повитає наших воїнів край, український нарід і держава, і як ми, Українці у вільній Вітчині будемо заживати Богом благословенного мира. Підем духа був великий. Знаємо, за що бємо ся, говорили після проповіди вояки. А пророцтво Владики сповнило ся кілька місяців пізнійше.

Епископ натирав після проповіди снігом лице і руки. При повороті показувано йому окопи і стрілецькі рови.

Йорданське водосвятє відбуло ся при участи властий перед церквою. Крестний похід йшов не на ріку Сян, але попід головний одвах, де по промові подав епископ комендантови твердині, Кусманкови кропило. Коло дівочого Інститута вернув похід до катедри. Добре, що так заряджено, бо на щедрий вечер о годині пів до пятої кинув ворог на місто кілька бомб. Одна упала побіч порожного дому, мешканя о Кас Куницького, полевого протоєрея, де витовкла всі вікна з одного фронту а з другої улиці по 3—4 вікна. Обломок бомби розторощив руку слузі, якій о. Куницький перед відвезенєм до мійського шпиталю уділив св. Тайн.

Дня 4. цвітня настало Христове Воскресене. Від тиждня стояла вже чудова весняна погода. Нарід громадив ся до церкви, бо вже міг прибути до міста. Але полон і московський наїзд, чим раз більшим тягаром і гнетом налягали і псули святочний настрій. Військa і трех полевих куратів вже вивезено в глубину Росії. Тільки в десяти шпиталях були наші ранені жовніри і хорі. Перед Великоднем настали ще часті представлюваня і немилі стрічі для радних міста і висшого клира зі старшиною ворожого заряду.

Раз бачив я, як пригнетеного і задуманого владику мало не переїхав трен. Що дня можна було бачити, як епископ перед Службою Божою лежав у стіп престола в глубокій, покірній молитві: „з глубини возвах к Тебі“. Архиєрейські богослуженя Владики від великого четверга аж по Великдень, в яких я брав участь на запрошенє капітули, стоять в моїй памяти і сяють якимсь надприродним блеском, незвичайною торжественностію, як би зазначуванєм та ісповідуванєм католицької віри. В великий четвер умиваня ніг не було. На воскресній утрені сам Владика співав всі ірмоси, обходячи церкву з хрестом і немов би прощав ся зі своїм стадом.

У епископів прийнять не було. Однак капітула і останки священиків (8) явили ся у епископа і зложили йому при свяченім яйци желаня. Епископ відповів: „Другі великодні свята хочу вже обходити на другім світі“. За гостину ми подякували і мовчки відійшли.

Тепер почав я розуміти поголоски про докори, пороблені епископам обох обрядів і міркував, що сплітає ся узол траґічного конфлікту. На Великдень перед вечірнею ревізитував мене епископ і попрощав ся зі мною, бо небавом мали мене вороги вивезти в полон.

В часі всіх трьох днів Великодня і в свято Благовіщеня церква була набита вірними.

Від Великодня я вже Владики не бачив, бо я сидів в ґарнізоновім шпиталі під сторожею, запертий, при заліплених папером вікнах. Дня 25. цвітня донесено мині, що владика тяжко занедужав, а 30., що помер. Тогож таки дня я відвідав мощі Покійного і взяв участь в панахиді а 1. мая в похоронах, на що я і мій слуга вояк дістали дозвіл.

Тригижнева боротьба від 13. мая (Вознесеня) літаками і моздірами о освободженє Перемишля стрясала 23 і 24. мая (Зісланє св. Духа) нашим домом.

Острілка двірця і зелїзничих торів нашими і німецькими військами двічи спинили вивезенє нашої ґрупи (4) санітарним поїздом до Росії. В такий спосіб я лишив ся в Перемишли і дня 3. червня, в свято Евхаристії, коли твердиню здобули наші війська і війшли до міста, я опинив ся на волї. В мигь виставлено триюмфальні ворота, прикрашено їх портретами обох союзних Монархів і Наслїдників престола. Військo витано з такою радостію, якої я же в житю не зазнав. В той сам день припадали іменини пок. Епископа, а я враз крилош. Зубрицьким відвідав його гріб.

З освободженєм Перемишля дістало ся на волю 12 військових ґажистів, шість лікарів, трьох священиків і трьох аптикарів та санітетських підофіцирів а побіч сього 556 епідемічно хорих.

В неділю, дня 6. був наш Евхаристийний обхід в катедрі. В полудне витано на ринку, пристроєнім хоругвами, Наслїдника престола, Кароля Франца Иосифа і найвисшого Комендaнта військ, архикнязя Фридриха з боку комaндантів, властий, міста і народа. Відбула ся дефіляда піхоти, кінноти і баварської артилерії. Ринок і близші улиці повні людий.

— Шкода, що не дожив тої хвилї Епископ — сказала до мене його Сестра, а про те саме я з великим жалем і тугою думав.

Кріпив свій нарід на души і був для него світлим приміром по конець сього житя, та не судив Бог йому побачити сього народа вольним на вольній від наїздників землї.

Очивидець.

Українська загорода.

Тими днями появились пляни селянських загород, опрацьовані п. арх. Александром Лушпінським, а видані технїчною комісією для відбудови східної Галичини, зорґанізованою Краєвим Товариством господарським „Сільський Господар“ у Львові.

Пляни ті, видані в літоґрафічнім заведеню Банварта у Відні, складають ся з одинайцяти таблиць селянських загород, з котрих кожда представляє инший тип відповідно до величини господарства і до свого зовнїшного вигляду, — і одної таблиці, що представляє виконаний вже після проєктів п. Лушпінського дім громадський в Буцневі. До кождого зошиту додано фахові уваги автора плянів о типах селянських хат і взагалі о будові тих хат. Всьо разом заосмотрене окладинкою з дуже гарною, артистичною вінєтою, виконаною рівнож п. Лушпінським.

З напису на вінєтї довідуємо ся, що то є II. часть „Відбудови знищених осель в східній Галичині“ (I. часть вийшла передількома місяцями з друку; подає ся в ній увагу о реґуляції доріг і комасації ґрунтів) і має заголовок „Українська Загорода“, проєкти хат і господарських будинків“. Сам рисунок вінєти представляє руїну і згарища нашого села: порозбивані і порозкидувані стіни хат, знаряди господарські, поломані дерева. Понад розвалини підносить ся дим, немов хоче занести до неба скаргу на наші кривди... А понад всім літає гайворонє... Посеред тих румовищ і згарищ стоїть нерушений хрест, мов символ нашої віри... віри в нашу відбудову... в наше відродженє! Коли до самого помислу додамо артистичне виконанє, то зможемо собі уявити гарну цілість.

Імя арх. Лушпінського знане кождому інтеліґентному Українцеви по сей і той бік кордону. Імя то звязане було до тепер майже виключно з нашими церквами. Ми є бідним народом. Кождий з нас мусить працювати не там де хоче, лише там, де найбільша потреба. Перед війною давалась відчувати найбільша недостача гарних стилевих церквий. На тім отже поли працював п. Лушпінський. Війна, що змела з лиця землї цілі села, що понищила сотки тисяч селянських хат, приходств, читалень і урядів громадських, заставила і п. Лушпінського до иншої праці (другий зошит проєктів арх. Лушпінського, обнимаючий проєкти приходств і читалень а складаючий ся з 20 таблиць є в друку).

„Нам не пора тепер шукати за стилями — писалось перед двома місяцями в наших часописях — возьмім село чеське і поставмо його в східній Галичині“.

„Нам не потреба шукати типів — так більше менше пише п. Лушпінський в своїх увагах до першого зошиту „Української Загороди“ — бо ми їх маємо в кождім селї, поставмо тільки селянинови хату після гиґієнїчних вимог культурних народів з задержанєм зовнїшного вигляду і пропорцій відповідної околиці“.

Стійність свого погляду доказав п. Лушпінський своєю працею. Кожда хата є наша, а кожда є инша, бо в наших селах панує велика ріжнородність типів і велике богацтво форм.

„Головною цїхою сільських будинків є характеристична пропорція зрубу до даху“. Дах зглядом зрубу, стрункий, чотироскаповий з далеко вистаючим окапом. Будинок ледво з землї підносить ся, взнїсшись троха, хоронить ся — шукає захисту перед бурями під кріпким, смілим, гідним довіря дахом — пірамідою. Пропорції сї здобуті довголїтними досвідами“. (Гл. уваги п. Лушпінського).

Колиби в нашій селянській хатї, в котрій захована пропорція зрубу до даху, вирізати вузькі, а високі вікна, то повставби не тільки естетичний дивогляд але і властитель не мавби з того великого хісна, бо горішна часть вікон булаби і так заслонена окапом. Зменшенє окапу знова є не можливе, бо на се не позваляють клїматичні відносини. Вікна отже наші мусять задержати форму зближену до квадрату, одначе рівночасно давати подостатком світла то є при задержаню пропорції ширини до висоти треба їх зробити відповідно великими. Такі є вікна п. арх. Лушпінського.

Не місце туть розводити ся над прочими подробицями. Думаємо, що сказане туть вистане для зрозуміня цілости і інтенцій автора. Додамо тільки, що ціле видавництво преставляє ся далеко гарнїйше як видавництво наших сусїдів. Ціна одного примірника назначена на три корони і тому думаємо, що повисше видавництво повинні набути всї Уряди парохіяльні і громадські.

Кінчимо тих кілька увах о першім зошиті проєктів п. Лушпінського з тим, що з нетерпеливостю ждемо на появу другого зошиту „Української Загороди“ проєктів приходств і читалень.

З Борислава.

Гарно плило перед війною житє в українських Товариствах в Бориславі, які містились в льокалї „Христіянської Громади“. Перід вели „Українські Січові Стрільці“ і можна сміло сказати, що орґанізація Стрільців в Бориславі се перша зі стрілецьких орґанізацій не лиш в Дрогобиччинї, але в Галичинї. Бориславські Стрільці виступили в гарних одностроях на Шевченковім святі в Дрогобичі, Самборі, а потім на великім здвизї у Львові, де своєю появою звертали на себе увагу всїх присутних. Заслуга в тім передовсім знаного всім інж. Филипа Левицького, Антона Максимовича, Льва Лепкого та покійного Клима Ґутковського, які своєю працею довели се товариство до гарного розцвіту. До оживленя иньших Товариств причиняв ся найбільше місцевий урядник почтовий Іван Калинович, редактор „Всесвітної Бібльотеки“ і автор многих статий які так часто тепер по часописях зустрічаємо. Тому сумно стало у нас в серпни 1914. Наші „Стрільці“ (около 50) відійшли, другі так само поспішили в ряди, так що майже ніхто з інтеліґенції не лишив ся, а житє по товариствах завмерло. Послїдне „Ділo“ прийшло до нас дня 30. серпня. Ще сумнійше стало, коли 30. серпня повстав перший алярм, хотай вороги ще далеко були від Борислава. Що жило утїкало через Борислав, як мовляли „на кілька день“ в безпечні закутини Карпат. Зачалось правдивє переселенє народів, каравани возів переїздили через Борислав в сторону Східниці майже через 3 тижні. Як хто міг, так спасав ся. Латинські священики також повтїкали.

На щастє Борислав за першим разом майже не бачив Москалїв, бо головна армія пішла від Миколаєва і Стрия просто на Самбір. Борислав побачив перші козацькі стежі дня 19. вересня; вони переїхали в сторону Східниці. Дня 20. вересня появив ся в місті офіцир з гуртком козаків, і заявив, що обнимає заряд міста, установивши бурмістром аптикара Хомінського, а вже 21. вересня відїхав до Дрогобича, забравши з собою кілька пар гарних коний і візків. Настало „interregnum“, яке тривало до 7. жовтня, коли то прийшло до Борислава 5 старих салдатів, ніби „жандармів“, які мали робити порядок і шукати за оружем Свій уряд сповняли точно, з тою лишень ріжницею, що місто оружа, знаходили „ачищену“ і нею всегда заливались. Раз зайшли і до української Торговлї, що міститьв домі „Захоронки“. Питаєть ся їх один наш академик:

— „Що то значить хрест і напись на ваших шапках?“

— „То значить, що ми бємось за царя, водку і атєчество“ сказав салдат; і справді влучно відповів.

Тимчасом в Дрогобичи урядував вже начальник уєзда Рапота, акий заповів свій приїзд до Борислава на понеділок 13. жовтня на год. 2. пополудни в цїли уконституованя Beirath-у і иньших справ. Рано сего дня голосив комунїкат „пискової почти“, що наші патролї є недалеко в Кропивнику (10 км.). Всї були певні, що Рапота не приїде на засїданє в громадї, на котре окрім радних зібралось богато цікавих людий. Але Рапота таки ставив ся точно на 2-у

годину, приїхав повозом в торaристві 8 Козаків. Та не довго тривало засідане, бо около $2^1/_2$ год. з'явилась негайно мов грім з ясного неба — наша хоробра стежа уланів з бучацького полку на чолї з одним офіцером, заїхали на подвірє громади і почалась стрілянина. Настала страшна паніка! Одного салдата, того, що за водку бив ся, застрілили, другого ранили, а всїх прочих забрали з собою до неволї, розумієть ся і Рапоту, який на вколїшках просив о дароване йому житя. Нечуваний переполох настав в Громаді поміж радними і нерадними, кождий утїкав і ховав ся де лиш міг, одному куля прошила руку, другий звихнув ногу, третий подрапав собі лице на кільчастім дротї, коли утїкав через паркан, і т. и. Слїдуючі 2 днї тревали перестрілки патролїв на Бориславі, а в четвер вечером показалась в лїсї (на гор. потоцї) перша стежа наших Січових Стрільцїв, яку провадив меценас д-р Омелян Левицький. В пятницю був в околици Борислава д-р Степан Шухевич зі своєю сотнею, а в суботу рано прийшли до Борислава 2 сотнї стрільцїв під проводом тепер. полк. Гриця Коссака і його брата Івана. Стрільцї розтаборились на подвірю Христіяньскої Громади, де в комнатах „Читальнї“ і „Касина“ зладили нашим Героям місцеві Українцї щире прийнятє. З радости бігли всї до Громади, щоби оглянути наших славних борцїв, та панну Галєчко. При відходї милих гостей обсипано героїв цвітами, а Коссакови і паннї Галєчко вручено китицї цвітів.

Стрільцї з пп. Коссаками відійшли в сторону Т., а тимчасом прийшло кількадесять другух Стрільцїв з п. Гаасом на чолї, які позістали через 4 днї і сповняли службу постою. Нашї Стрільцї мешкали в школї, а жителї Борислава тїшились, що мають поміж собою своїх молодих борцїв-героїв. З приходом наших військ повстав в комнатах „Христ. Громади“ заходами о. Лїщиньского і Максимовича шпиталь, який на жаль лиш 5 день служив нашим хорим Стрільцям і жовнїрам за захист. Через кілька день гуділи армати довкруги Борислава, і хоть місцеві люди були вже призвичаєні до всїляких гуків, мимо того здавалось, що вже світ валить ся. Стріли чимраз приближались, а нашї під напором переважаючої сили ворога відступили в гори. День перед „Rückzug-ом“ зловили нашї Стрільцї в околици Борислава російського офіцира поляка ґрафа Ґрохольського, привели до Борислава і посадили на почеснім „шпитальнім“ фотелю в льокали, де перед війною містилась Читальня. Потїха була велика у всїх, а нашї хлопцї пильнували пана ґрафа як ока в голові. Пан ґраф заслонив собі зі встиду очи і на нїкого не дивив ся. Принесено вечеру для пана ґрафа, але на дармо, не помогла нї просьба Фредзя Гааса, нї принука славного Леся de Nowina Розлуцького, нї грізна постава Коника, пан ґраф не їв, лиш закурив циґаро, яким його потрактувала сестриця „Червоного Хреста“. Раненько, перед сподїваним відворотом, відставили Стрільцї „pana hrabiego“ в безпечнїйше місце. Прикрий був послїдний вечір, який перебули Стрільцї в Бориславі. Сумно неслись серед нічної темряви стрілецькі піснї на подвірю „Христ. Громади“, а ще прикрійше стало Бориславцям розлучатись з своїми молодими героями не знаючи, що більш як пів року прийдеть ся знов чекати на наших борцїв.

Страшна ніч настала ві второк 21. жовтня. Під вечір по відходї наших прийшла до Борислава велика сила російського війська; зрабовали всї склепи і доми, нїчо не устоялось цїло перед варварами, а кілька домів, склепів і одинокий готель „Мамця“ спалили. „То за нашою Рапоту маєте заплату“ говорили російські офіцири. На другий день викидали російські салдати зі склепів всїлякі товари, а бориславське шумовинє забирало домів. Українську „Торговлю“ так само розбили і обрабували кілька разів. Послїдне розбитє „Торговлї“ припечатав своїм житєм торговельний помічник з сусїдного польського склепу бл. п. Едвард Шулєр. Коли 2 салдатів в білий день о год. 2 пополуд. розбивши „Торговлю“ рабували, бл. п. Шулєр прибіг до них і поставив ся остро з словами „co rabujesz“. Та на жаль свою відвагу переплатив бідний житєм, салдат взяв кріс і положив його трупом в „Торговлї“. Варвари посїдавши на конї сейчас утїкли.

Настало в Бориславі чисте пекло, яке тривало майже тиждень. Трийцять тисячна російська армія переходила кілька день через Борислав; рабували і розбивали склепи і хати, насилували жінки і побивали нагаями невинних громадян. Хто лише жив, ховав ся перед розбійниками, бо охорони правної не було жадної: нї громади, нї бурмістра, який утїк зазнавши також чи мало побоїв і рабунків, рабували салдати, помагав їм подекуда і бориславський пролєтаріят. По відходї наших на другий день ві второк рано була битва на Мразници (коло Борислава), де між иньшими жертвою битви упала одна стара жінка, поцїлена салдатскою кулею за се, що не хотїла отворити хати. Прикро будо дивитись на кількадневну господарку Москалів, з Борислава і Мразницї зробили чисту стайню, всьо знищили і зруйнували; декуди волочилисї недобиті конї, а декуда лежали неживі по ровах. В Дрогобичи такі самі діялись орґії, знищено, зрабовано і о много більше спалено, а всьому причиною як казали „увязненє Рапоти“.

Але ще не конець з Рапотіядою. Начальником уєзда, наслїдником Рапоти став капітан Тилло, а його заступником Краснїцький. (Помічниками стали нашї доморослї „русскі“ Івасївка, технїк з Стебника і Кузик, капітан з Дрогобича).

Начальник уїзда і його заступник зачали своє урядованє в той спосіб, що приїхали з козаками до Борислава і забрали 16 жидів та замкнули в Дрогобичи. Чотирох жидків яко винних а 12 яко закладників. „Жиди сї“ — мовляли — „спровадили патроль, яка забрала Рапоту“. „Їдьте на Угри“ — мовляв Тилло — „привезїть письмо від ваших, що Рапота живе, то вас випустимо, инакше всї повиснете на вербі“.

Невинні жиди витерпіли 9 тижнїв, а зложивши грубий окуп до кишенї Тилла і до кишенї посередників від Тилла, увільнились від вязницї і від їзди на Угри. Настали троха можливійші відносини в Бориславі, застановлено рабунки і розбої, поотвирано склепи і люди зачали виходити на денне світло. Бурмістром Борислава став інспектор поліції Войтасєвич. Заходами директора копалень д-ра Пфафа (Нїмця) повстало „добродійне Товариство“, яке живило цїлу зиму убогу людність Борислава. Головні видатки покривав д-р Пфаф зі своїх власних фондів. З Українцїв належали до Виділу сего Товариства місцевий душпастир о. Лїщиньський і Остап Сасик.

З тугою всї наслухували арматнї стріли від сторони Турки, які вічно було чути, одного дня слабше, другого сильнїйше. Лише декотрі „панове“ були глухі на сї стріли і дуже іритувались, коли їм хто сказав „я чув нинї виразні стріли“. „Пискова почта“ урядувала так довго, доки жиди їздили за товарами, від коли жидам заборонено їздити, мусїли ми вдоволятись брехливими вістями московських і польських дневників.

Сумно всїх вразила страшна відомість про упадок Перемишля, хоть були і такі, котрим воно було на руку... Безнастанні однак гуки армат потїшали Бориславцїв, що нашї таки мусять прийти. Другою прикрою вістію для нас була нечайна смерть нашого улюбленого епископа Чеховича, який упав жертвою війни як правдивий архипастир-мученик і щирий син України. Люди численно зійшли ся до церкви на поминальне богослуженє, плакали гірко і молились за душу бл. п. архипастиря та просили Бога і Пречисту о опіку над нашою Церквою і народом. І вислухав нас Господь Бог. Прийшла хвиля повороту наших військ. Страшнї однак сцени попередили сей прихід. Дня 12. мая 1915 р. зачали вороги утїкати і палити краєві збірники ропи доокола Борислава, в Модричи і Губичах, а дня 13. мая палили шиби в Бориславі-Тустановичах. Їхали палюхи від шибу до шибу і пускали з димом мілїони. В той спосіб згоріло около 200 шибів і кількадесять збірників з ропою. Спалено — як описує Max Winter в „Arbeiter Zeitun“ — 35.000 цистерн ропи (нинї коштує цистерна 1.200 к.) а загальна шкода всего виносить около 100 мілїонів корон.

Сумний се був празник (Вознесенє) в Бориславі, доокола страшна полумінь і дими, чиста Содома і Гомора. Здає ся і Нерон не мав красшого виду з горіючого Риму. Люди пакували вартнїйші річи в тлумаки та утїкали в безпечнїйше місце. На другий день 14. мая мав горіти сам властивий Борислав (польска улиця і потік), — як заповідали салдати і офіцири. Але на щастє на тім скінчилось; москалї не палили вже Борислава, бо не мали часу лише висадили з страшним гуком мости на Мразници та скоро „удирали“ перед ґерманами. За російським військом тягнуло з гір багато сільського народа збаламученого ворогами, які гнали наперед себе худобу. На щастє недалеко зайшли, бо в одних москалї забрали худобу, у других несовісні жиди-різники видули, а самі утїкали завернені нашим військом з нїчим вернулись домів, жалуючись, що послухали ворогів. Страшна темрява від димів залягла 14. мая Борислав і околицю, від полудня до 4. години пополудни було цїлком темно, мов серед ночи, всї мусїли світити по домах, міська електровня пішла також в рух, щоби освітити місто. По 4. год, поп. показалось з темряви ясне сонце, а за тим надїхала перша наша стежа...

Бориславський.

Реформуймо народню школу.

Поміж ріжними пекучими потребами сучасної хвилї не треба забувати про забезпеченє правильного розвою нашої народної школи.

Не богато маємо в нашій пресї даного матеріялу, щоби можна було на його основі мати ясний образ, як під сю пору стоїть справа з нашою народною школою. Загал читачів приняв би радо до відома всякі вістки з обсягу народного шкільництва під сю пору.

Передовсїм мало обговорює ся або зовсїм промовчує ся конечну потребу змодернїзованя нашої нинїшної школи.

Народна школа серед наших обставин є одинокою інституцією з призначенем виховати і виобразовати найширші верстви суспільства на свідомих членів нації, яка має увійти в громаду модерних націй Европи. Всї бачимо, що наша школа не сповнила сього завданя, яке сповняють її посестри нїмецька або чеська. Се можну би наглядно побачити, коли би ми поставили поруч себе нашого укінченого ученика та ученика Нїмця або Чеха. Ся недостача у сповненю завдань нашої школи є головною причиною байдужности до неї сих, для кого вона головно призначена, с. є. селян, бо вони мають дійсно найгіршу школу.

Селянська дитина ходить до школи 6 лїт на щоденну науку, а не знає по її укінченю сего, чого навчить ся дитина мійська за 4 роки.

Може тут вина учителя? Зовсїм нї. Учитель на селї напрацює ся серед гірших відносин як не більше, то певно не менше від свойого мійського товариша. Так, деж успіх тої працї? Недостачі її лежать в тім, що ученик вчить ся історії, ґеоґрафії, природи і пр. не в матерний мові, лише в другий краєвій мові з тим наміром, щоби набратись poprawnego wyrażania.

На вичуванє другої мови є дійстно призначені в плянах 3 год. тижнево а в практицї учить ся її 3 рази по 3 або й більше. Із страха утрати додатку або перенесеня на другу гіршу посаду призначує учитель найбільше часу на вивченє другої краєвої мови.

Увільнїть учителя від змори вивченя poprawnego wyrażania а збільшите успіх його працї в народній школї.

В будучій українській школї в Галичинї треба обмежити науку другої мови до вивченя латинського письма, для прочитаня легенького вершика або оповіданя а за те примінити вивчену азбуку до науки нїмецької мови вже в 3. роцї науки, як се є по міських школах, 4 рік науки на селї повинен зовсїм відповідати науцї в 4. каясї в містї. В 5. і 6. роцї науки треба впровадити приблизно також такий плян науки, яким корметують ся міські 5—6 клясові школи. Передовсїм можна се примінити по більших селах, де є 3 клясові, себто о 3 учительських силах школи, через уведенє подільної — дворазової науки. В 2. клясових шквлах можна уладити науку в той спосіб що учитель учить рівночасно по два відділи на-раз.

Тяжше вже уладити науку на основі плянів для міських шкіл по одноклясових школах з одним учителем, але й в таких селах треба запровадити навчанє для чотирьох лїт науки після пляну міської школи, а брак науки з предметів навчаних в 5 і 6 клясових школах доповнити бодай приватною наукою. Впрочім в більших селах повсталиб сей час школи з 2 учительськими силами. Взагалї нашї дїти, живучі головно по селах, не можуть, не сміють оставати по заду у духовнім розвою від своїх однолїтців по містах. Селяни, бачучи більший хосен із реформованої школи, не пожають видатку на збільшенє сил учитрльських по своїх школах. Тимчасом поки справа змодернїзованя школи не наступить уряєово, треба приватно доповняти недостачі знаня. Теперішня наша народня школа без пропонованої зміни не повинна остати довше, як що не хочемо наразити ся на велику шкоду і небезпеку дальше лишати ся в теперішних часах загального, скорого поступу всїх націй світа в станї півнеграмотности.

Кождий зрозуміє легко, що під сю пору змінені обставини вимагають доброго знаня початків нїмецької мови і від наших сїльських дїтий. Ог і мадяри навчили ся через війну цїнити знанє нїмецької мови і вже заводять її по своїх школах обовязково.

Д Р ИЗИДОР ГОЛУБОВИЧ
посол до Ради державної.

Замітки

над розвязкою національного питаня в австро-угорській монархії.

Розвязка національного питаня в австро-угорській монархії належить до найтяжших право-політичних проблєм, так як питане те містить в собі не лишень квестію язикову, але цілий ряд питань історичних, соціяльних і економічних. Передовсім монархія Габсбурґів під зглядом державно - правним становить властиво дві держави т. є. Австрію і Угорщину, які вправді мають так звані спільні справи, але не мають ані спільного заступництва, ані спільного законодавства, понадто в Угорщині єсть окремий державно-правний орґанізм Кроатія, а в Австрії особлившими привілеями вивінований коронний край Галичина. До заокругленя правно-державного причиняє ся ще Далматія, яка правно має входити в склад Угорщини, а фактично належить до тих країв, що суть репрезентовані в австрійській Раді державній, а вкінци анектована Босня і Герцоговина, яка вправді правно не належить ані до Австрії, ані до Угорщини, є немовби третою автономною державою під скиптром Габсбурґів, але за те підлягає і австрійському і угорському правительству, та єсть завідувана через спільного міністра фінансів.

Як раз тая правно-державна структура монархії Габсбурґів є найбільшою перепоною до розвязки національного питаня, бо народи розмістили ся не разом і кождий тільки в одній правно-державній одиниці, але живуть в нутрі монархії розділені між ріжні правно-державні орґанізми. Українці, Румуни, Німці і Словаки живуть в Австрії і Угорщині, а Сербо-Кроати в Австрії, Угорщині і Боснії та Герцоговині, щоби отже національне питане тих народів розвязати і кождому з них на його власній території признати національну автономію, то моглоби се наступити, лишень при цілковитій перебудові правно-державних основ монархії Габсбурґів, а головно і в перший мірі через зміну, зглядно ухилене угоди з Угорщиною з 1867 року. Очевидно, що на ухилене тої угоди Мадяри не так легко згодять ся, бо она не лишень заспокоює до певної міри їх національну амбіцію, дає їм передсмак власної, самостійної держави, але що найважнійше віддаючи їм цілу власть в руки, дозволяє на безпощадну мадяризацію немадярської людности, яка становить 55% населення, отже більшість в краях корони св. Стефана. О насильнім ломаню згаданої угоди не може бути мови, бо на те не згодить ся ніколи корона, а впрочім сама проба насильства, рівнала би ся війні Австрії з Угорщиною.

Через тії як раз державно-правні трудности, коли говорить са о розвязці національного питаня в нашій державі, кождий думає про народи Австрії, уважаючи не без певної слушности, що розвязка та дасть ся тут далеко легше перевести. При такім однакож ставленю справи забуває ся на дві річи, а то, що навіть найліберальнійша розвязка національного питаня в одній половині монархії, зі становиска загально-державного не зараджує тому лихови, яке є випливом безнастанних терть між народами, а тим самим держави яко такої на зверх не скріпляє. Противно, наколи би полагоджено питане національне лишень в австрійській половині монархії, то можна за певник уважати, черга міжнародні на Угорщині стали би далеко острійші, а монархія на зверх представляла би давне позорище, то є безнастанно воюючих зі собою співгорожан. Але й народи, які входять рівночасно в склад Австрії і Угорщини не були би вдоволені такою розвязкою національного питаня, яке обіймало би лишень одну половину монархії т. є. Австрію, полишаючи їх братів, в другій половині монархії т. є. в Угорщині на дальшу, а правдоподібно на більшу і далеко енерґічнійшу мадяризацію. Що прийшло би з того пр. Румунам, єсли би їм навіть надано національну автономію в Австрії, коли туть їх число за мале, щоби свої національні сили розвинути і надану автономію використати, а тимчасом велика більшість Румунів на Угорщині терпіла би дальше національний гнет. А впрост годі зрозуміти, як брати ся до полагоди питаня полудневих Славян без згоди Угорщини, коли загально є відоме, що ціле їх огірчене звертає ся як раз против тому режімови, який панує на Угорщині, а всї їх надії полягають на тім, щоби під скиптром Габсбурґів получити ся разом в одну автономну цілість. Те саме дасть ся сказати і о українськім, і других національних питанях, які остаточно можна тільки в порозумінію з Угорщиною вдоволяючо розвязати.

Дальшою квестією, яку при розвязці національного питаня в Австро-Угорщині, а головно в Австрії належить розважити є справа країв і так званих історичних прав. Вправді „історичні права“ не є нічим іншим, як лишень фіґовим листком, яким послугують ся тії народи, що хотіли би фактичний утиск виконуваний над другими узасаднити історією і пристроїти єго в правну форму, всеж таки ще й нині часто в публичних дебатах і парляментарних заявах з ними треба стрічати ся. Щастє, що тії історичні права в новочасних здемократизованих суспільностях мають що день менше значіня, так що з ними при серіознім законодатнім праці не треба буде так надто числити ся. Числити ся натомість мусить кождий політик зі станом правним і фактичним низшим від державы орґанізації т. є. з краями, на які наша монархія є поділена.

До якого замішаня понять о розвязці національного питаня в Австрії довели краї найкраще показує ся на Німцях, які живуть в Австрії в кількох краях, в одних яко більшість, в других яко меншість населення. Там отже де Німці становлять більшість населення краю, пр. в Тиролю, або Стирії, там суть они рішучими прихильниками автономії країв з очивидною тенденцією, щоби дальше користати зі свого політичного положеня, та узискати італійські, зглядно словінські краєві меншости.

Навідворіть в Чехах, де Німці суть в меншости і де помимо економічної і культурної сили німецького елементу суть вони в некористнім положеню зглядом Чехів, тамошня політична німецька програма домагає ся знесеня країв і заведеня для народів Австрії територіяльно національної автономії. Се ся ріжниця національних інтересів і плисуче з того замішане відбило ся в послїднім часї в голосних ухвалах двох найсильнійших парляментарних сторонництв німецьких, а то німецького Союза і християнсько-суспільного клюбу, які в оголошених резолюціях домагали ся перебудови Австрії на основі розширеня автономії країв. Против тої ухвали запротестували чеські Німці, а се мало такий наслідок, що німецький Союз в офіціяльнім комунікатї „пояснив“ своє становисько тим, що ухвала його не відносить ся ані до Німців в Чехії, ані до їх національно-політичних постулятів.

Дальшим чинником, який при розвязці національного питаня має безперечно значінє є соціяльний момент, який рішає о політичній силі даного народу, та о його участи в управі держави. Бачимо, що як довго державна власть спочивала в руках февдальної шляхти, так довго мали в державі лишень тії народи силу, які тую верству суспільну посїдали, з хвилею, коли державна власть перейшла в руки середних верств, приходять до участи крім давних, також і тії народи, які у себе тимчасом витворили могучий стан середний, вкінци коли власть держава пересунула ся в руки бюрократії, при столі державнім засїли тії народи, які зуміли витворити при помочи своїх шкіл велике число бюрократії. Єсли отже нині хотів би творити для даної нації — вільну державу, чи автономну провінцію, то першим питанєм буде, чи дана нація має досить інтелектуальних кваліфікованих сил, щоби з посеред себе обсадити всї уряди і загорнути адміністрацію в свої руки. Правда, що в теперішних часах масова продукція інтеліґентних сил, при прихильній помочи правительства і відповідній політиці держави може відбути ся так скоро, що кождий нарід міг би тій задачі в повні, в дуже короткім часї відповісти. Поучаючим приміром в тім згляді суть Чехи і Болгари, які майже перед нашими очима росли і творили маси інтеліґентних сил, та сильні середні верстви і тим способом в короткім часї перші загорнули в свої руки цілу адміністрацію краю, а другі сотворили нову европейську державу зі своєю національною управою.

Вкінци при розвязці національного питаня входить в рахубу також і економічна сила народів, а то чи даний нарід є чисельно досить великий, та економічно досить сильний, щоби з власних средств покривати всї ті видатки, які за собою потягає заряд автономної провінції і всїх національних справ. Відповідь на се питанє є о стільки улегшена, що в новочасних суспільностях істнує не лишень загальний обовязок податковий, але також і систем посередних податків, що дає навіть у народів економічно слабих, дуже значні средства скарбові. Коли-ж єсьмо при сій квестії, то не належить забувати, що довголітні законодавства краєві і адміністрація витворила в нутрі кождого краю значне число таких справ, як пр. довги краєві, доконані інвестиції, спільні інститути, фонди і т. д., які не так легко дадуть ся розділити, та які будуть рівнож становити поважну трудність при розвязці національного питаня в монархії Габсбурґів.

Мимо тих трудностий розвязка національного питаня стала нині такою пекучою потребою, що з нею не можна вже довше проволікати і тому мусить она наступити в безпосереднім повоєннім часї, який надає ся найкрасше до того рода великих і основних реформ. Народи, які спільно і щедро на всїх побоєвищах проливають свою кров за цїлість монархії, мають право домагати ся, щоби зістали они допущені безпосередно до стола державного, та щоби права кождого були так само однакові, як суть однаковими обовязки. Розвязку національного питаня в нашій монархії приспішать три чиники, а то конечність зверхного скріпленя Австро-Угорщини, союз з Німеччиною і супокій Европи.

Щоби австро-угорська держава могла на зверх виступити, яко одноцільна і сильна держава, до того треба конче внутрішного скріпленя, о якім не може бути так довго бесіди, доки не утихнуть раз на все внутрішні національні спори. Сильної Австрії потребує наш союзник Німеччина і такої потребує супокій Европи. Наколи Австро-Угорщина буде сильною, то перестане розбуджувати апетити своїх сусїдів на розбір, а тоді також буде супокій Европи на довгі літа забезпечений.

Полагода національного питаня в Австро-Угорщині, може однакож лишень тоді принести благодатні наслідки для всїх народів, для нашої держави і цілої Европи, наколи:

1. Питане те буде розвязане рівночасно і рівномірно для всїх народів і на цілім просторі монархії Габсбурґів.

2. Наколи кождому народови зістане на єго цілій і неподїленій території признана національна автономія, при рівночаснім обезпеченю прав національних меншостий.

Світова війна.

Мирові ластівки.

БЕРЛІН. „Allgemeine Rundschau“ подає за капітаном Шубартом три можливости, котрі можуть закінчити війну: 1) Рішуча побіда на полі борби, 2) бажаня воюючих народів заключити мир перед мілітарною розправою, 3) господарський примус.

Що до першої можливости, то автор вірить в успіхи в Франції, однак остерігає перед поглядом, що такі рішаючі успіхи можуть наступити скоро і легко. Здобутє Вердену було би лише звичайним успіхом, але ніколи кінцевою побідою. Капітан каже, що се, що 1916 р. не дозріє, може дозріти в слідуючих роках війни. Автор висказує погляд, що аж в 1918 р. може слїдувати мілітарне рішенє корисне для Німеччини.

Про господарську сторону війни, котра обіймає також справу виживленя війська, як також засмотренє його в муніцію, капітан Шуберт каже, що Німеччина може видержати до

р. 1918, а по стороні Анґлії і Франції все те залежить від сего, чи Німеччина борбою підводними лодками уможливить їм скору доставу потрібних воєнних матеріялів.

В борбі підводними лодками бачить автор прискорене кінця війни.

Преса про бесіду Аскіта.

БЕРЛІН. „Internationale Korrespondez“ пише: Треба рішучо перешкодити Анґлії в осягненю її цїли, котра полягає на воєннім погромі а також на політичнім і господарськім занепаді Німеччини.

Коли Анґлія тепер признає ся, що веде війну лише з німецьким мілітаризмом в цїли внутрішної свободи Німеччини, то німецький соціял-демократ мусить випросити собі таку поміч, бо Німеччина полагоджує сама внутрішні справи. Супроти тої анґлійської цїли треба навести факти останних десятків літ, добичі Анґлії, погрози французького шовінізму, інтриґи Росії супроти Австрії і грізне збільшене російського війська.

На такі факти може Німеччина поставити діла: Любов мира у німецького цїсаря, а також незвичайна любов Німців до инших народів і культур.

Кабінет Аскіта.

ЛЬОНДОН. Заява премієра Аскіта викликала велику сензацію. В Палаті Льордів відбула ся коротка розправа. Міністер Лянфовн сказав, що проволока справи, яка наступила, слідує з поглядів міністрів і на разі нема посередної дороги, котрою можна би вийти з трудного положеня. Упадок правительства викликав би шкоду самій Анґлії а також союзникам. Пополудни відбули збори ліберали. Постановлено попирати політику Аскіта. Відбули ся також збори робітників в справі рекрутації. Як зачувати, справа військової служби спричинить упадок кабінету. Палата Громад має надію, що упадок кабінету доведе до згоди в поглядах на військову справу.

На бесарабськім фронті.

В часї послїдних боїв, які вели ся на бесарабськім фронті, відломок шрапнеля ранив російського вожда ґр. Келєра під Новоселицею. Тяжко раненого ґр. Келєра перевезено до Київа до військового шпиталя. Поки що не відомо, хто зайняв місце раненого вожда. Росіяни уставили на бесарабськім фронті далекострільні, корабельні гармати. Присутність царя в Хотимі в часї наїзду австрійських лїтаків викликала велике пригноблене в російській головній кватирі. Російські дезиртири оповідають, що побут царя в наслїдок наїзду скорочено о один день і що бомби з австрійського лїтака помішали порядок в торжестві перегляду війська.

Китайська революція.

ГАҐА. З Пекіну доносять до „Times“: Революційний рух в Китаю а іменно в провінціях, положених на полудне від ріки Янсте, триває дальше. До тепер оголосило свою незалежність 6 провінцій в полудневім Китаю. Провінції ті обіймають 1,284.000 кільометрів квадратових і мешкає в них 75 міліонів китайського населеня. Провінції Юнан і Фукінґ не прилучили ся ще до революційного руху. В провінції Юнан перебуває вірне правительству військо. Японія звертає велику увагу на Фукінґ. Фукінґ лежить напроти острова Формози.

Огірчене Росії.

БЕРЛІН. „Lokalanzeiger“ доносить зі Стокгольму, що в російській Думі нарікали посли на анґлійську кабінетову політику гноблення союзників. Крістовніков назвав париську конференцію борбою, котру Анґлія розпочала зі своїми союзниками. Інтереси Росії лежать в тім, щоби Німеччина вела конкуренцію з Анґлією на світовім ринку. Анґлія висисає житє господарське Росії, як опир. Росія мусить сильно економічно узброїти ся на мирові переговори, щоби дати Анґлії явну відмову.

Італія не вірить союзникам.

ЛЮҐАНО. Турецькі дневники доносять що міністер Барціляї виголосив бесіду на бенкеті італійських дневникарів, в котрій зазначив, що неприятель Італії є сильний та що Італія мусить понести великі жертви, щоби дійти до своєї цїли. Війна Італії увінчає ся лише тою побідою, яку вибore собі власним оружем. Потрібні до сего жертви, будуть чим раз тяжші.

Турецько-румунський договір.

КОНСТАНТИНОПІЛЬ. Наради над заключенєм турецько-румунського договору, поступають і доведуть до порозуміня. Відносини між обома державами є добрі. Туреччина заключить з Румунією договір подібний до німецько-румунського.

НОВИНКИ.

— **З світлим торжеством Воскресенія Христового** засилаємо всїм нашим предплатникам, читачам, дописувателям і прихильникам, українським жовнїрам, славному Січовому війську і всему українському народови сердечні желаня і привіт, бажаючи як найщвидшого відродженя, в щастю, волї та гараздї!

— **Вістка від Митрополита.** Вп. посол радник Лев Левицький одержав дня 10 цвітня с. р. таку картку від Ексц. Митрополита ґр. Шептицького:

„10. II. с. с. 1916. Впов. і Дорогий Пане Раднику. Дістаю Вашу картку писану 6 грудня і з серця дякую за так милу для мене память Може не застане Вас у Відни ся картка, але відішлють — надіюсь і не довше через те буде тревати її подорож, а буде лиш певнійша. Що дня в молитвах памятаю о Вас і Ваших всіх. Най Бог їм благословить. У мене зміни нема. Відай могу вже желати і свят добрих. Христос воскресе! Прийміть прошу вирази мого високого поважаня і щирий привіт. † Андрей“.

Подорож сеї картки тревала 47 днїв.

— **Відзначене Українця.** Славно звісний музик о. Осип Кишакевич, старший полевий курат зістав відзначений духовним хрестом заслуги „Piis meritis“ на білочервоній стяжці.

— **Парлямент не буде скликаний.** На останнім засїданю німецького національного союза заявив посол Др Ґрос, що президент мініcтрів ґр. Штірк сказав відпоручникам союза, що правительство не може взяти під розвагу скликаня парляменту, бо не має певности спокійного перебігу парляментарних праць.

— **Львів колись і нині.** Ріжні фази переходив Львів за час війни, Столиця Галичини, якої польськість підчеркували раз-у-раз польські часописі, почала підчас російського наїзду прибирати поволї російський характер. Причинились до сього в немалій части жиди-купці, у котрих руках як звісно спочиває торговля у Львові; часто страха ради, в части під примусом російських властий почали вони поміщувати російські написи, густо-часто чудернацькою мовою. Стикаючись з російськими купцями та публикою почали вони в незвичайно короткім часї говорити вже ломаною московщиною, до якої призвичаїлись були так, що годї було їм на неї призабути й по освободженю Львова. Офіціяльний російський характер надавала Львовови з початку військовість; та вже внедовзї почали зїздитись з усїх сторін Росії купці, доставники армії, а навіть приватні особи так, що в улицях Львова переважала вже російська мова. Більше міжнародний характер почав набирати Львів по освободженю австрійськими військами. Почали напливати ріжних народностий полки та люди; в трафіках появились чужосторонні часописі на ріжних мовах: німецькій, мадярській, чеській. Кольпортери, які перед війною знали лиш про польські ґазети, викликуючи їх заголовки голосно по улицях, привчились нині до ріжних чужосторонних назвиск „Az-Est-ib“, „Presse“ Morgenzeitung то що. І українська мова зискала серед тих обставин своє узгляднене. Нині кольпортер 10—14 лїтний кричить на цїле горло по улицях Львова: „Українське Слово“, „Українське Дїло“. Ріжнородність народностий слїдно найлїпше в вечір в ул. Карла Людвика і Академічній. Почуєте там всї мови австрійсько-угорської держави.

— **Австрійський воєнний податок від зисків.** Вчерашна „Wiener Zeitung“ і „Вістник державних законів оголосили цїсарський розпорядок з д. 16. цвітня 1916. в справі запровадженя надзвичайного податку від висших доходів товариств та поодиноких осіб.

— **З львівського університету.** Пп. Володимир Безпалко родом з Городилова і Мирон Кондрат родом з Пляшева одержали на львівськім університеті степень доктора прав.

— **Дарунки для полонених в Росії.** Сими днями прибув до Верхне-Удінська цїлий поїзд з дарунками, які мають бути розділені між австрійських, угорських і турецьких жовнїрів. Другий поїзд з дарунками призначений для табору полонених в Іркутську, є вже в дорозї. Для шпиталів в Красноярску, Іркутську, Удінську та Троїцку доставив австрійський Червоний Хрест ліки і бандажі.

Річниця бою на Маківці. Заходом т-ва Пань під покровом Пречистої Діви Непорочного зачатія відбудеть ся дня 26. с. м. о год. 8·30 в перкві Преображенія Господнього Поминальне богослужене за Українських Січових Стрільців, що геройською смертю полягли на полі слави.

— **Почта в Холмщині.** 10 с. м. віддали власти до цивільного ужитку етапні почти і телеґрафічні уряди в Грубешові і Томашові. Від сеї пори цивільні особи можуть користати також з телеґрафу в Холмі.

— **Увільнене інтернованих осіб в Королївстві.** Австро-Угорщина має в найблисших днях увільнити та відставити домів всіх російських підданих з Королївства польського, які не походять з околиць, що становлять тїснійшу воєнну область і проти яких не ведеть ся карного поступованя. Число інтересованих виносить пару тисяч.

— **В освободжених землях.** З Мітави пишуть до „Voss. Ztg.“, що сими днями відбув ся там перший іспит зрілости в німецькій ґімназії, які скасував був аж до нинїшньої війни окремий „указ“ царя Олександра III. з 1877 р.

— **Жертви війни.** В марті вбили Французи на західнім фронті бомбами 11 мущин, 17 жінок, 16 дітий — разом 44 особи; ранили 28 мущин, 54 жінки, 38 дітий — загалом 164 особи. Загальне число жертв в цивільних особах в наслідок бомб виносить від грудня 1915 р. 1207 осіб.

— **Концерт в честь Тараса Шевченка у Відни** відбудеть ся в суботу дня 6 мая с. р. в сали Lehrerhaus, VIII. округ, Josefsgasse 5. В концерті беруть участь: Посол др. Л. Цегельський, оперовий співак п. Олександер Семенів, соліст п. Б. Бережницький, пяністка п. Наталка Кмицикевич, панна М. Семаківна (деклямація), п. М. Музиківна сольоспів та мішаний хор під управою проф. Івана Левицького. Ціни місць від 5 К до 80 с. Початок о год. 7 вечером. Докладнійшу програму як також день і місце продажі білетів оголосить ся пізнійше. — Дохід на Українських Стрільців—Інвалідів.

— **Вартість землї в Австрії.** Як виказують урядові обчисленя, всі ґрунти, оподатковані в Австрії представляють вартість 8 міліярдів. Таким чином жидівський банкер Ротшільд що має 13 міліярдів майна, мігби закупити всі ґрунти в Австрії та ще й на Угорщині.

— **Виміна полонених.** 18. с. м. прибув до Німеччини транспорт обмінених бранців зложений з 58 Німців і около 150 Австрійців. На їх привіт прибула на дворець жена німецького Цїсаря Августа Вікторія та подруга австро-угорського амбасадора.

— **Східно-галицький краєвий Комітет** для охорони дітий, надіслав на руки місцевого комітету у Львові підмогу в квоті 4.000 к., призначуючи сю квоту на одіж і обуву для бідних сиріт по жовнярах, що полягли в бою, або або померли в наслідок віднесених ран і недуг.

Місцевий комітет у Львові постановив отже розділити сю квоту, закупуючи висше згадані предмети, які опісля будуть роздані поміж сироти.

— **Воронячі яйця!** „Kewner Ztg“ пише, що в прібалтійськім краю воронячі яйця є буденною проживою і то дуже любленою. А що в Королївстві є богато ворон, тому пожаданою річою булоби збирати їх яйця на поживу убогого населеня. Вороняче мясо також служить за поживу.

— **Страйки в Англії** „Labour Gazette“ доносить, що в Анґлії в марті було 44 розрухів робітників, в котрих взяло участь 58.000 робітників. Втрачено 327.000 днїв праці с. є. 3 рази тільки як в лютім.

— **Перевіз упавших в бою.** Німецьке міністерство війни заборонило перевозу упавших в бою жовнїрів в рідні сторони в місяцях маю, червні, липні і серпні. З балканського фронту не можна зовсїм перевозити тіл померших, а се ізза гіґієнічних і технїчно-комунікаційних зглядів.

— **На Оливній Горі** коло Єрусалима ростуть оливні дерева, які числять вже більше, чим два тисячі літ. Оповідають, що серед тих дерев молив ся Христос.

— **Штучне продовжене дня.** Ухвала Союзної німецької ради — про що ми вже доносили — пересуває німецькі годинники від 1. мая о годину в зад. Вона зносить тим самим середньо европейський час на літні місяці в Німеччині, впроваджуючи натомість східно-европейський час середно - европейський час обовязує доси в Австро - Угорщині, Німеччині, Данії, Швеції, Норвегії, Швайцарії, Італії,

Сербії і краях давної східної Туреччини. Инші держави завели у себе числене часу або стрефове, або після своїх полуденників. Коли і Австро-Угорщина уведе за приміром Німеччини новий час, то наші годинники зрівнають ся з російським часом.

— **Звідки походять назви монет?** Вживаючи в буденнім житю назв гроший нинішних і давних не здаємо собі справи з того, звідки вони взялись і як повстали. Деякі з тих назв завдячують своє повстанє або написови або знакови, який находить ся на монеті. Так пр. названо „дукатом“ венецький гріш тому, що поміщений на ньому латинський напис кінчив ся латинським словом „дукатор“. Давна назва „фльорен“ пішла з того, що сей гріш появив ся у перве в 13 віці у Фльоренції. „Таляр“ походить від чеського міста Иоахімсталь, яке Німці називали в скороченю Талер. „Гелер„ австрійський і давний німецький походить з південно-німецького міста Швебіш Галь. „Марка“ була первісно вагою, що рівналась половині фунта. Отже давнійше при заплаті важено срібло.

— **Хліб в Варшаві.** „D. Warsch. Ztg.“ доносить, що в Варшаві призначено на час від 17. до 30. с. м., по фунтови хліба на особу більше, як звичайно, а то з нагоди великодних свят.

— **Дезінфекційне заведенє в Варшаві.** На днях відбуло ся в Варшаві посвяченє дезінфекційного заведеня в Празї передмістю Варшави. Уряджене заведеня виносило 30.000 руб. Цілию заведеня є поборюванє нехарности серед убогого польського населеня в столиці Польщі. Клієнти, прийняті до заведеня удають ся до купелї з тушом. Одіж підлягає відкаженю, а біле перуть і очищують. Коли найдуть у клієнта звісні галапаси, тоді таких клієнтів стрижуть.

— **Діточий сміх.** Один німецький лікар каже, що по сміху дітий можна пізнати їх характер. Діти, що сміючи ся виговорюють самозвук а є щирі і крикливі; виговорюючи сміючись самозвук е є сумовитої, журливої вдачі; в сміху дітий боязливих і нерішучих чути самозвук і; самозвук у звенить в сміху дітий скупих.

— **Довгота людського житя.** Чоловік жиє пересічно 35 літ. Четверта частина людий вимирає перед 7 роком, половина перед 17 р. житя. На 10 тисяч людий ледви один доживає до 100 літ, а на 500 людий ледви один доживає до 60 року. На тисячку осіб, що дожили 70 року припадає 43 священиків, 40 хліборобів, 33 зарібників, 32 жовнїрів (розуміє ся в нормальних часах) 20 адвокатів і інжинїрів, 27 учителїв та 24 лікарів.

— **Жовнїрська вірність** Як раз минає отсе рік, — пишуть французькі ґазети — як один жовнїр на французькім фронтї просив о відпустку щоб „оженити ся“. Та капітан не хотів дати йому відпустки, натомість обіцяв, що за рік дістане аж 14 днїв відпустки. Жовнїр згодив ся. Перед кількома днями зголосив ся знов той жовнїр до капітана пригадуючи йому, що як раз минуло 365 днів від його обіцянки. „Добре — сказав капітан — завтра можете відїхати до дому, маєте 14 днів відпустки. Думаю, що в протягу сего року могли ви докладно поінформуватись про вартість і вірність своєї будучої жінки“. Розуміє ся — відповів супокійно жовнїр, тому я вже тепер маю иншу суджену як минулого року.

Нинїшне число „Укр. Слова“ обіймає 12 сторін і коштує у Львові 14 с. на провінції 16 с.

Слїдуюче число появить ся в середу о звичайній порі.

ОПОВІСТКИ

Субота, дня 22. цвітня 1916.

Нині: 22. цвітня гр.-кат. Вадіма римо-кат. Сотера.

Завтра: 23. цвітня гр.-кат. Воскресенє Хр. римо-кат. Воскресенє Хр.

○ З комітету С. В. У. В порозуміню з Президією Загальної Української Ради повстав у Львові комітет Союза Визволеня України для помочи землякам полоненим з російської України в Галичині.

Підписана Президія комітету звертає ся отсим до громади з закликом о складанє жертв у грошах і книжках та инших друках (твори красного письменства, повне виданє творів Т. Шевченка, популярні видання для народу, оперативні і хліборобські книжки, драматичні твори, ноти, шкільні підручники, тижневники і місячники і т. п.).

Книжки для полонених в Галичині як також всякого рода переписку в справі полонених, просимо надсилати на адресу: Комітет Союза визволеня України, Львів, ул. Бляхарська 11, II. пов.

Грошеві жертви просимо слати на книжочку Краєвого Союза кредитового, Львів, ринок ч. 10. ч. кн. 5555. — Др. Володимир Бачинський голова, Антін Гапяк секретар.

○ Товариство „Просвіта“ отворило „Інформаційне бюро правної поради“, яке уділює безплатно поради і інформації у всїх справах, що безпосередно або посередно мають лучність з війною та єї наслїдками, між иншим в справі причинків для родин осіб покликаних до військової служби в справі відшкодовань за воєнні чинитьби і т. п.

Години урядові в домі Товариства „Просвіта“ Ринок ч. 10. II. поверх від 4—7 по полудни щоденно з винятком неділь і українських свят.

○ Почтові урядники в зайнятих українських землях зволять подати свої адреси до Бюра Культурної помочи для українського населеня зайнятих земель, Львів, ул. Бляхарська ч. 11., II. пов.

○ Учителї, що служать при війську в окупованих укр. областях, зволять у власнім інтересі подати адреси до „Бюра культурної помочи“, Львів, Бляхарська 11, II. пов.

○ Від Тов. „Академічна Громада“. Отсим повідомляє ся всїх П. Товаришів, що вписи на лїтний семестер на львівськім університетї розпочали ся дня 19. с. м. і трівати-муть до 4. мая включно.

Взиває ся всїх П. Товаришів, що задумують вписати ся на сей семестер, щоби безуслівно зголосили ся перед вписом до Тов. „Акад. Гром.“ ул. Панська ч. 11а, II. пов. Урядові години кождого дня від 8—1 перед пол. і ½3—8 по пол.—Видїл.

Послїдні вісти.

З ГОЛОВНОЇ АВСТРІЙСЬКОЇ КВАТИРИ.

З дня 21. цвітня 1916.

На російськім фронтї.

Положенє незмінене.

На балканськім фронтї.

Положенє незмінене.

На італїйськім фронтї.

Вчера пополудни 7 італїйських самолетів кинуло 25 бомб на Трієст; 9 цивільних осіб, в тім 5 дітий вбито, 5 осіб ранено. Монастир Слєзіянів, в якого церкві було 400 дітий на богослуженю, знищений. Своїм атаком ворог втратив всяке право і яку небудь претенсію щоб ощаджувано його міста.

Північна часть міста Ґориції була острілювана сильно арматами всїлякого калїбру.

Впрочім на прибережнім і каринтійськім фронтї велись тільки місцями бої артилєрії.

В области Коль ді Ляни відперто сильні наступи ворога, який притім поніс великі втрати.

Так само остались без успіху нові наступи ворога на здобуті нами недавно становиска в відтинку Суґани на наступ на наші лїнії на захід від Еперене.

Заступник шефа Генерального Штабу
пільний маршалок-поручник Ф. Гефер

З ГОЛОВНОЇ НІМЕЦЬКОЇ КВАТИРИ.

На західнім фронтї.

В области Мози прийшло в звязи з великим розвитком сили обосторонної артилєрії до завзятих боїв піхоти. На захід від ріки заатакували Французи значними силами височину „Мертвого Чоловіка“ і на схід від неї. Атак відперто взагалї кріваво. О малий кусник рова в околиці лїсу Les Caurettes, до якого то кусника Французи вдерлись, бої ведуть ся дальше. На право від Мози остались без найменшого успіху змаганя ворога щоб відбити каміноломом на полуднє від фільварку Haudromont. На полуднє від форту Дуамон ще не припинились рукопашні бої, які в ночи вивязались в кількох французьких ровах. Наш сильний огонь артилєрії згнобив вже в почині ворожий наступ піхоти на німецькі лїнії в лїсї Cailette. В відтинку Во, на долині Вевр і на височинах на полудневий схід від Верден, як доси, дуже оживлена обосторонна діяльність артилєрії. Ворожий самолет впав горючи в лїсї Фумен на південний захід від Во.

На східнім фронтї.

Коло Ґарбунівки завдали ми Росіянам значні втрати підчас кількаразових пріб виконаних майже одним полком. У армії ґен. Ботмера німецька ескадра самолетів обкидала успішно бомбами уряджена зелїзничі в Тернополї.

На балканськім фронтї.

Наші летуни заатакували місцевости в долині Вардару і на схід звідси обсаджені французькими військами.

Начальна управа армії.

Новий намісник Галичини.

ВІДЕНЬ (ТКБ.). Довідуємось що військовий ґенеральний ґубернатор для австро-угорської окупаційної области в Польщі ґенерал-майор Еріх бар. Діллєр зістав іменований намісником Галичини. Ті самі зогляди, які свого часу довели до переданя адмінїстрації коронного краю Галичини ґен. піхоти Колярдови, були також і під сю пору рішаючі при переданю наступства бл. п. намісника особі, яка займає високе військове становиско.

Надіслане.

За сю рубрику редакція не відповідає.

Оголошеня.

„КАРПАТІЯ“

Тов. взаїмних обезпечень на житє і ренти у Львові, вул. Руська ч. 18.

урядує що дня крім неділь і свят від години 10.—1. перед полуднем.

Премії можна платити або чеками або в касі Товариства або на почті на рахунок Почт. Щадниці ч 120.065,

---

КРАЄВИЙ СОЮЗ

Господарсько-Торговельних Спілок

у Львові, вул. Зїморовича ч. 20.

доставляє насінє червоної конюшини першої якости, без канянки в пльомбованих мішках по 50 кґ. по ціні К. 600 за 100 кґ. **з опустом** з запомогової акції по К. 100 від 100 кґ. за готівку з гори.

Просить ся сейчас слати замовленя.

9—?

Українські квіти

на побір воєнного додатку для родин змобілізованих,

можна набути по ціні 30 сот. за десять примірників, за попереднім надісланєм гроший (також почтовими марками) в Канцелярії Товариства „Просвіта“, Львів, Ринок ч. 10. На почтову пересилку десять примірників треба долучити 10 сот. н

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГОТЕЛЬ

товариства

„Народна Гостинниця“

у Львові, ул. Костюшка ч. 1.

Ціни комнат від К. 2—10.

Стація електричного трамвая.

Товариство приймає нових членів найменше з одним уділом К. 20 і гроші на вкладкові книжочки на 5%.

Чи маєте вже

КАЛЄНДАР „ПРОСВІТИ“

на р. 1916,

одинокий український Калєндар на біжучий рік? Спішіть з замовленєм бо наклад невеликий.

140 ілюстрацій, богато оповідань з теперішної великої доби, з житя наших українських героїв на полі бою і по шпиталях; з житя переселенців у Відни, Празї, Ґмінді, Вольсберґу; українські делеґати в чужих краях і богато иншого цікавого матеріялу з сучасної світової війни.

Ціна 2 корони, а для членів, що зложили членську вкладку (4 кор.) за рік 1916, ціна знижена на 1 кор. 50 сот. На почтову пересилку треба долучити 10 сот. або 45 сот. на пересилку поручену. Замовленя слати на адресу: Канцелярія Товариства „Просвіта“, Львів, Ринок ч. 10. ст

Краєвий Союз Кредитовий

стов. зар. з обм. пор, 12

у Львові, Ринок число 10.

Маєтковий стан стоваришеня з кінцем ріку 1914.

Уділи К. 1,051.513·03; Резервовий фонд 63.982·—; Вкладки до обороту 1,791.324·09.

Число членів 1051. — Платить 4½% від вкладок ощадности. — Уділ виносить К. 50. — Вписове К. 2. — Дивіденда від уділів 5%.

Краєве Товариство Кредитове урядників і священиків

стов. зар. з обм пор.

Львів, ул. Домінїканська 11.

(власний дім). 11

Уділяє кредиту на гіпотеку реальностий і підклад цінних паперів. Принимає вкладки і опроцентовує їх по 5%.

Урядові години 9—11 передпол.

UKRAINA,

Land und Volk.

(Україна, край і нарід).

Роскішно видана Союзом визволеня України, велика книга дра Степана Рудницького, професора універзитету у Львові, з 6 кольоровими картами і 40 образками. Є се ґеоґрафія України в німецькій мові. Книжка повинна знайти ся в руках кождого інтеліґентного Українця. Дуже надасть ся для освідомленя чужинців про українську справу. Ціна брошурованого примірника 10 кор., в гарній оправі 12 кор.

Прегарний альбум

40 образів видів і типів України, 3 книжки дра Степана Рудницького „Ukraina“, в коверті, з титуловим рисунком п. Олени Кульчицької, ціна 2 кор.

Замовляти в адміністрації видавництв Союза визволеня України, Wien, VIII, Josefstädterstrasse 79, II. St. Tür 19, або в книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Ринок 10.

3—3

Товариство взаїмного кредиту

„Днїстер“

у Львові,

вул. Руська ч. 20. Телєф. 788.

засноване при Товаристві взаїмних обезпечень „Днїстер“ в р. 1895 на підставі закона о стоваришеннях з р. 1873.

Одвічальність членів обмежена до подвійної висоти уділу.

Цілю Товариства є уділюванє кредиту своїм членам рільникам обезпеченим в „Днїстрі“ від більше літ.

Відсотки від вкладок 4 проц., без потрученя рентового податку.

Вкладки приймає і виплачує Каса Товариства в урядових годинах від 8. до 2. в полудне.

Конто в Почтовій Щадниці 35.527

Жирове конто в австро-угорськім Банку.

Щадничі вкладки	К.	4,725.000
Власний маєток	„	649.000
Уділені позички	„	4,850.000

Канцелярії Товариства отворені перед полуднем. 7

Конкурс.

Управляюча Рада Ставропиґійського Інститута у Львові розписує отсим конкурс на посаду управителя своєї книгарні з днем 1 мая с. р. кандидати зволять свої услівя подати письменно або устно в годинах урядових до канцелярії Ставропиґійського Інститута у Львові, ул. Бляхарська ч. 11. Рівночасно прийме ся до книгарні з днем 1 мая с. р. практиканта або практикантку.

1—2 Львів 17 цвітня 1916.

Краєвий Союз

Господарсько-Торговельних Спілок,

у Львові, вул. Зїморовича ч. 20.

звертає увагу наших П.Т. Рільників, що насінє червоної конюшини, трав, пашних бураків і пр. можуть набувати в Централи у Львові, вул. Зїморовича ч. 20., а також в його складах в Стрию Ринок ч. 6, Перемишли вул. Косцюшка ч. 7., і Коломиї Ринок ч. 40.

До письменних замовлень треба долучити задаток, решту побирає ся посліплатою. 4—?

Земельний

Банк Гіпотечний

Спілка акційна у Львові

Підвалє ч. 7.

Конто почт. Щадн. ч. 116.984.

Жирове Конто в Австр.-угор. Банку.

Складайте ощадности взагалі зайві гроші на процент, щоби кожня корона могла служити народньому господарству, та вам приносити зиск, а не марнувала ся.

Акційний капітал	К. 1,300.000
Резерви Банку	„ 300.000

Приймає вкладки на біжучий рахунок від К. 10·— на 4 проц.

Уділяє гіпотечні і вексле́ві позички.

Виплачує купони від заставних листів.

Вимінює по користнім курсі російські рублї і німецькі марки.

Певність льокації запоручують: акційний капітал Банку і резерви.

На жаданє висилає посвідкі зложеня (чеки) Почтової Щадниці.

АРТИСТИЧНЕ

ЗАВЕДЕНЄ РИТІВНИЧЕ

найдешевша фабрика кавчукових стампіль

Д. ВАЙСА

у Львові вул. Сикстуська ч. 13.

виконує гарно всї ритівничі роботи з металю, литі і прасовані.

Таблиці і шильди литі в ріжних металях, адреси до машин і на двері, надгробні таблиці, назви вулиць і числа на доми.

Всї замовленя виконуєть ся в якнайкоротшім часї.

При полагоджуваню закупна просимо покликувати ся на „Українське Слово“.

Видає і відвічає за ред.: Д-р. Сидір Голубович. Друкарня А. Ґольдмана, Львів, ул. Сикстуська 19.